

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ԳԱԶԱՏԵԱԳ Զ.

3376

ՕՒԱՕԱԳ

Բ. ԳԻՐԻ

ԺԵՐԱԿԱՆ. ԸՆԹԵՐԿՄԱՆ

ՏԱՅՐԵԱԻ ԼԿՆԻՐ

Զ91.99-8

Գ-14

Կ. ՊՆԼԻԿ
1919

2010

ՅՈՎ. ԳՐԱՆՆԵՍՆ

428

46-94

491-99-2

9-14

այլ.

Ծ Ի Ա Ծ Ա Ն

ՔԵՐԱԿԱՆ-ԸՆԹԵՐՑՄԱՆ

8698

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ

Բ. Տ Պ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Մեր քարգնանամ, հեկեոդոքեանք պատաստամ եւ ինկնորոյն հատամնեռու արտասպոքեան իրաունկը վերապահում է :

9322

Կ. ՊՈԼԻՍ
ԳՐԱՏՈՒՆ Պ. ՊԱՆԵՅ
1919

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՄ

Օ. ԱՐԶՈՒՄՅԱՆ

№ 265

12002

29756-4-հ.

13417.58

Ծ Ի Ա Ծ Ա Ն

Բ. ԳԻՐՔ

1. — ԻՄ ԳԻՐՔՍ

Ըսէ՛, նայի՛նք,
 Իմ սիրո՛ւն գիրք,
 Ծոցդ աս ո՛րքան
 Հար բաներ կան:

Հո՛ն է մուկը,	Ծաղիկ ու ծառ,
Ոսկի ձուկը,	Ծիսն ու ծիծառ
Խարուն կասուն,	Հարն ու աջոր,
Շնիկն արքուն	Խնձոր, սալոր,
Գառնուկ, կով, եգ,	Նաշխուն քիթոն
Պէսպէս բզեգ:	Ու շատ բան ղեռ...:

Ըսէ՛, պասմէ՛,
Թե կը հաճիս,
Աղուոր բաներ
Իմ ախանջիս:

Դե՛ն, շո՛ւս պասմէ,
Իմ խելո՛ք գիրք,
Մասն'դ տեղի,
Խաղ, պար ու միրգ:

2.—ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՀԵՐՆ ՈՒ ԺԱՄԵՐԸ

Մենք առտուն կ'արթնանք, կ'ելենք
անկողինէն, կը հագուինք ու նախաճաշ
կ'ընենք:

Կէսօրին կը ճաշենք:

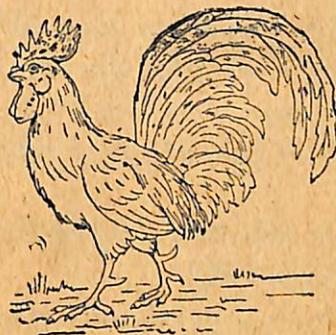
Իրիկուն ընթրիք կ'ընենք:

Կէս գիշերին արդէն պառկած, քնացած
կ'ըլանք:

Յորեկը աշխատութեան պահն է. գի-
շերը՝ հանգիստի:

Յորեկն ու գիշերը կը կազմեն մէկ օր.
Օրը քսան և չորս ժամ է:

—Ի՞նչ բան ցոյց կուտայ օրուան ժամերը և ի՞նչպէս:

3.— Ա Ք Ա Ղ Ա Ղ

Ըսէ՛ ինձի, աքաղաղ,
Ոսկի կատարիդ մատաղ,
Կարմիր մօրուքիդ մատաղ.

Ինչո՞ւ կանուխ կ'արթննաս ,
Բարձրը ձայնով կը պոռաս ,
Բակին դուռը կը թառիս :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 1. — Բան մը ունիմ, բան չե ,
Երկիցնք ի վեր կը կանչե :

ՇՆՈՐՀԻԿՆ ՈՒ ՇՆԻԿԸ

Շնորհիկը պարտէզը նստած՝ դասը կը
սերտէր: Շնիկն ալ քիչ մը անդին երկնցեր
էր գետնին վրայ :

Շնորհիկ մէկէն գիրքը երկնցուց շնիկին
ու ըսաւ .

— Կարդա տեսնեմ, սիրուն շնիկս, ի՞նչ
գրուած է գրքիս մէջ:

Շնիկը ելաւ, մօտեցաւ գրքին, հոտո-
տեց քանի մը անգամ ու հեռացաւ :

— Ի՞նչ կ'ընէ շուշը, ի՞նչ է անոր գործը :

5. — ՓՈՔՐԻԿ ԴՊՐՈՅԱԿԱՆԸ

Տղայ մըն եւ դեռ շատ պզտիկ,
Բայց տունը յեւ՛ ղներ սիսիկ .
Արեւն առտուն ցաքեղուն պէս՝
Կ'երթաւ շուշով մակապարտեց:

Հոն կը գրեւ ու կը կարդաւ,
Նաեւ կ'երգեւ ու կը խաղաւ .
Կը սորվիւ շատ քանիտ աղուոր
Եւ գիտեւ զոգ ոսանաւոր :

Տղայ մըն եւ դեռ շատ պզտիկ,
Բայց տունը յեւ՛ ղներ սիսիկ :

6. — ԶԲԱՂԱԾ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐ

Հայրիկը տուն եկաւ ու վնտոեց Եր-
ուանդն ու Արամը: Ըսին թէ պարտէզն են:

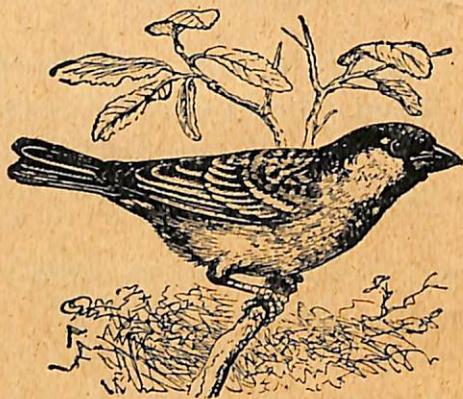
— Ե՛րուանդ , ի՞նչ կ'ընես հող . ձայնեց հայրիկը :

— Ոչինչ պատասխան տուաւ Երուանդ :

— Դ՞ո՞ւն ինչ կ'ընես, Արամ, պոռաց նորէն հայրիկը :

— Երուանդին կ'օգնեմ, ձայն տուաւ Արամ :

Ի՞նչ կ'ընէին Երուանդ ու Արամ :

7.— ՄԱՆԿԻԿԸ ԹՈՉՆԻԿԻՆ

Դուն թըռիր, թռչնակ, ամէն առաւօտ
Պատուհանիս մօտ .

Գեղգեղէ քիչ մը զարթումէս առաջ
Ձայնով սիրաւաչ :

Թո՛ղ քու ճիւճիւէդ աչքերըս բանամ,
Նախ՝ դէմքըս լըւամ,

Ետքը՝ քեզի պէս երգովս առաջին
Փառք տամ Արարչին :

8.— ԾՈՅԼ ԽՈՐԷՆԸ

Խորէն պարապ կ'անցընէր ժամանակը
ու բնաւ չէր սերտեր դասը :

— Խորէն , դասդ սերտէ , ըսաւ մայրիկը :

— Գլուխս կը ցաւի կոր , ըսաւ Խորէն
յօրանջելով , և տեղէն չերերաց :

Բոպէ մը վերջ՝ մայրիկն ըսաւ .

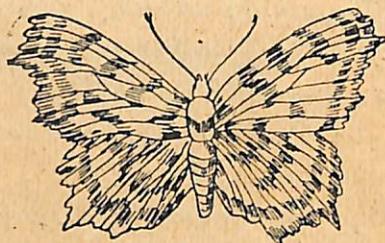
— Խորէն եկ՛ուր , հաց կ'եր :

— Խնձոր ալ կուտամ , մայրիկ , ըսաւ
Խորէն , ուրախութեամբ վազելով դէպի
մօրը :

9.—ԾՈՅԼ ԱՂԶՆԱԿԸ

Գիրքն ի՛նչ ղնեմ, կը պատնի,
 Գրքիցն ալ շուտ կը կոտրի,
 Տիկնիկ ըրար՝ խաղալի,
 Կաղին ըրար՝ աղալի
 Հագուեի, շուտի,
 Փողոց, փողոց պստեի:
 Աւտի, խմեի.
 Մքնե՛ր՝ ինեի:

Ա.Ռ.Ա.Ծ.— Չինֆու բսն, ոսֆու գերեզման:

10.—ՆԱՇԽՈՒՆ ԹԻԹԵՌՆԻԿԸ

Չապէլ պարտեղին մէջ նաշխուն թի-
 թեռնիկ մը տեսաւ վարդին վրայ թառած:
 Չապէլ կամացուկ մը մօտեցաւ թիթեռ-
 նիկին:

Անոր թեւերը ծիրանի գօտիի գոյներն
 ունէին. վրան ցանուած էր ոսկեփողի:
 Չապէլ հիացաւ մնաց և թիթեռնիկին
 չղպաւ:

— Դո՛ւք ինչ կ'ընէիք, տղաք. եթէ թիթեռնիկին
 դպչիք, ի՛նչ կ'ըլլայ:

11.—ԲԱՐԻ ԱՆԱՀԻՏԸ

Անահիտ բարի աղջիկ մըն էր, փողոց-
 ները չէր պտրտեր, չար տըղոց հետ չէր
 խաղար: Ուշադրութեամբ իր դասերուն
 կ'աշխատէր:

Անահիտ շատ անգամ իրմէ պատիկ Մե-
 րուժան եղբայրը կը պտտցնէր պարտեղին
 մէջ. միշտ կը հսկէր որ վտանգ մը չպատահի
 մանկիկին:

Իր այս ընթացքովը՝ Անահիտ սիրելի
 եղաւ ամէնուն:

12.—ԳՈՅՆԵՐԸ

Ճերմակ է ալիւրն ու ձիւնը,
 Սեւ է ածուխն ու մելանը,
 Ոսկին է փայլուն, դեղնորակ,
 Կարմիր է գոգնոյս ու կըրակ.
 Կանանչ է խտոր երբ թաց է,
 Կապոյտ է երկինքն երբ բաց է.
 Իսկ մանիչակը . . . ո՛հ, մոռցայ,
 Ան ալ օրիորդս թո՛ղ ըսէ :

— Ի՞նչ գոյն ունի մանիչակը. իսկ նարինջը, մո-
 խիրը, վա՛րդը :

13.—ՇԱԲԹՈՒԱՆ ՕՐԵՐԸ

Շաբաթ օր մըն էր: Տիրան ուրախ, ու-
 րախ տունին մէջ վեր վար կը ցատքբուրէր
 ու կ'ըսէր :

Սիրական շաբաթ,
 Հոգիս կիրակի,
 Հոգէառ երկուշաբթի :

Մայրիկը լսեց ու ըսաւ :

— Տղաս, ծոյլ տղոց խօսքեր են ատոնք :
 Շաբթուան բոլոր օրերն ալ սիրելի են : Գի-
 տե՞ս շաբաթը քանի՞ օր է :

— Եօթը օր է, ըսաւ Տիրան :

— Իրաւ է : Գիտցիր նաեւ թէ երկու-
 շաբթի, երեքշաբթի, չորեքշաբթի, հինգ-
 շաբթի, ուրբաթ, շաբաթ օրերը դպրոցի,
 աշխատութեան օրեր են. կիրակին հան-
 գիստի, զբօսանքի օր է : Ո՛վ որ չաշխատիր,
 հանգիստ ընելու ալ իրաւունք չունի :

ԱՌԱՄ.— Ծոյլին ամեն օր կիրակի է :

ՀԱՆՆԼՈՒԿ 2.— Եօթն աղբար են, տարիքին մեկ
 է. անուննին զաւս զաւս :

14.—ԱՐՓԻԿԻՆ ՊՈՒՊՐԻԿԸ

Իմ պաւպրիկըս ծրնողասէր.
 Ունի մազեր շեկ, սիրուն,

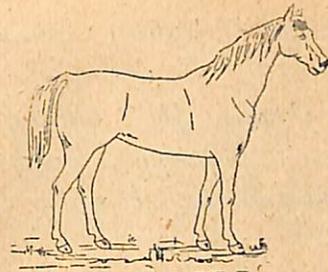
Միևյեւ մեջքը երկար վարսեր՝
Խոպոպներով ոչորուն :

Ճերմակ, փայլուն ամառափն սակ,
Այուրկներն եւ խաժուժիկ .
Վարդ բերանն ալ կես բաց, կես փակ,
Կը ժըպտի միշտ գեղեցիկ :

Երիզներով կարմիր, լայն, լայն,
Հարեր ունի զարդարուն .
Գիտե՞՞ք, ինձի ո՞վ տըւաւ զայն . . .
— Իմ մայրիկըս սիրասուն :

15.— ՀԱՐՑՈՒՄ ՄԸ

Վահան հարցուց Աղաւնիին .
— Աղսնի, ձուկը մուկը մէկ տապակ,
՞որը կ'ուտես :
— Ձուկը կ'ուտեմ, պատասխանեց Ա-
ղաւնի :
— Ձուկին եղը մուկին կ'երթայ, մուկին
եղը ձուկին կ'երթայ, ըսաւ Վահան ծիծա-
ղելով :

16.— ՉԻԱԿ, ՉԻԱԿ

Չի ալ, ձի ալ, զիս վազցուր,
Տա՛ր պարոնին դո՛ւռն անցուր .
Պարոնը փայտ է տաշեր,
Խաթունն հակիթ է խաշեր,
Ինձ ալ բաժին է պահեր,
Ոսկի մետուկն է դըրեր,
Ոսկի կատուն է կերեր :
Վա՛յ աս կատուն ծեծեցէք,
Վա՛յ, աս կատուն մի՛ ծեծէք,
Ոսկի թերով կախեցէք :

17.— Ա Կ Ն Ո Յ Ը

Փոքրիկ Գեղամ մամիկին քով վազեց
ու ըսաւ .
— Մեծ մայր, ահնոցդ քիչ մը ինձի
կուտաս :

Գլուխն ըսաւ.— Ի՛նչ որ ընէք, առաջ
ինձի պիտի հարցնէք, առանց ինձի բան մը
չէք կրնար ընել :

Բերանը բաց մնաց. իսկ լեզուն կմկը-
մալով ըսաւ .

— Հնա, իրաւ է, իրաւունք ունի գլուխը :

20. — Հ Ա Յ Ր Ի Կ Ը

Շատ կը սիրեմ իմ հայրիկ .

Ամէն ատեն ինք ինձի

կ'ընէ շատ, շատ, շատ բարիք .

Ի՞նչպէս պատմեմ ես ձեզի :

Ամառ կ'ըլլայ թէ ձմեռ .

Ան կ'աշխատի օրն ի բուն,

Հանգչիլն ի՞նչ է, չի գիտեր,

Չունի նաև երկար քուն :

Դեռ արեւը չցաթած՝

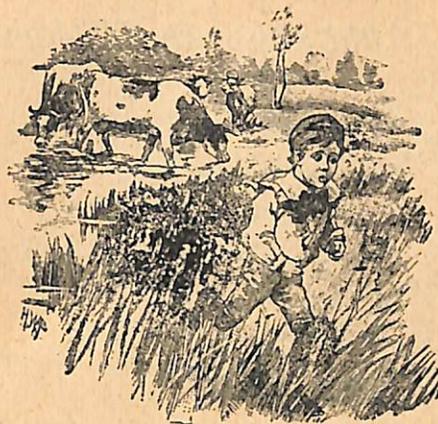
Կ'ելլէ, կ'երթայ իր գործին,

Տուն կը դառնայ երբ արդէն

Մութը կոխեր է գետին :

— Հայրիկը դեռ ուրիշ ինչեր կ'ընէ ձեզի :

Ա.Ռ.Ա.Ծ. — Հօր սնակ, անուշ ֆնակ :

21. — Գ Ր Ի Գ Ո Ր Ի Կ Ն Ո Ւ Կ Ո Վ Ե Ր Ը

Գրիգորիկ առաջին անգամ գիւղ ելած
էր : Գիւղին քովէն գետակ մը կը հոսէր :

Գրիգորիկ գետակին եզերքը կը խաղար,
երբ անդիէն կովեր եկան ջուր խմելու :

Գրիգորիկ տեսաւ որ կովերը ջուրը կը
մտնեն : Անմիջապէս տուն վազեց :

— Մայրիկ, մայրիկ, պոռաց Գրիգորիկ,
կովերը պիտի թըջեն իրենց ոտքերը :

22.—ՀՐԵՇՏԱԿՆ ՈՒ ՄԱՆԿԻԿԸ

—Ե՛յ, սիրուն մանկիկ,
 Ե՛յ, իբրեւ թոշնիկ,
 Թափ սանֆ թելերու
 Բարձրանանֆ երկինֆ
 Ուր ամեն էակ
 Կը պատարարուի
 Տիրոջ թելին սակ :

—Մ՛յ, ո՛վ հրեշտակ,
 Ես ունիմ մայրիկ
 Որ ինձ ամեն օր
 Կուսայ շատ պաշիկ
 Երկինքը մայր կա՞յ
 Որ ամեն օր սայ
 Ինձ ա՛յնչափ պաշիկ :

23. — ԱՐՁԱԳԱՆԳԸ

Աքլորը կտուրն ելաւ, թափ տուաւ
 Թեւերուն և կանչեց. կուկուլիկո՛ւ... :

Ժայռը անդիէն արձագանգ տուաւ ու
 կրկնեց. կուկուլիկո՛ւ... :

Աքլորը բարկացաւ :

—Տեսնեմ ո՞վ է եղեր սա զիս ծաղրող
 անպիտանը, պուսպ և գնաց ժայռին մօտ :
 Վեր թռաւ, ուժգին կերպով զարնուե-
 ցաւ ժայռին ու ինկաւ գետին :

Աքլորն աւելի բարկացաւ, նորէն նորէն
 վեր թռաւ, նորէն նորէն զարնուեցաւ
 ժայռին ու վար ինկաւ, մինչեւ որ արիւն-
 լուայ գետին փռուեցաւ :

—Արձագանգի հանդիպած էք. ի՞նչ կ'ընէ արձա-
 գանգը :

24. — ՕՐՕՐԵՐԳ

Օրօ՛ր, օրօ՛ր, աղուո՛ր խուշիկ,
 Գընացի՛ր մըշիկ, մըշիկ :

Լեռներ, ձորեր ձիւն է եկեր :
 Իմ գառնուկիս քունն է եկեր :
 Օրօ՛ր, օրօ՛ր, աննըման ,
 Մայր մը չէ բերեր նըման :
 Խոշոր, ճերմակ լուսինկան
 Յաթեր է օրրանիդ վըրան :

25. — ՃՆՃՂՈՒԿԻՆ ԲՈՅՆԸ

Պարտէզը, ճիւղերու մէջտեղ, փոքրիկ ճնճղուկը բոյն մը շինեց : Այդ բոյնին մէջ ածեց մանրիկ հաւկիթներ :

Ճնճղուկը երկար ատեն նստաւ հաւկիթներուն վրայ : Վերջապէս օր մը երկու ծիտիկներ գուրս ելան անոնցմէ :

Ճնճղուկը ուրախ էր. կը ճռուողէր ու կը դառնար բոյնին շուրջ : Ծիտիկները շար-

ժեցան, գլուխնին երերցուցին և ըսին ճնճղուկին .

— Ծիկ, ծիկ, ծիկ,
 Անուշ մայրիկ,
 Մեզ կը սիրե՞ս,
 Բեր մեզի կուտիկ :

Ա.Ռ.ԱՄ. — Ճնճղուկին վսխցողը կորեկ չի ցաներ :

26. — Մ Ա Յ Ր Ի Կ Ը

Փոքրիկ Կորիւն փողոցը կորսնցուց մայրը : Կորիւն սկսաւ լալ, կանչել՝ «մայրիկ, մայրիկ» ըսելով, բայց մայրիկը չկար : Անցորդներ հաւաքուեցան Կորիւնին գլուխը և հարցուցին թէ ո՞վ է իր մայրը :

— Միթէ չէ՞ք գիտեր, իմ մայրիկս է ան :

— Ի՞նչ է անունը, հարցուցին անցորդները :

— Մայրիկ է անոր անունը, պատասխանեց Կորիւն և կը շարունակէր լալ :

— Ըսէք, մարդիկ ի՞նչով կը ճանչցուին և իրարմէ կը գատուին :

27. — ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Ես գիտեմ շատ անուններ,
 Անուններ կարճ ու երկայն,
 Սիրուն աղուոր անուններ
 Մանչերու կամ աղջրկան :
 Մտիկ ըրե՛ք որ ըսեմ.
 Խորե՛ն, Սուրե՛ն, Փառանձե՛ն,
 Օննիկ, Գառնիկ, Շամիրամ,
 Սիսակ, Գիսակ, Պերճ, Վահրամ,
 Աբէյ, Չապէյ, Նազեկիկ,
 Եղուարդ, Նըւարդ, Սաթեկիկ,
 Պեսրու, Պողոս, Արուսեակ,
 Արամ, Գեղամ, Հրմաշեակ,
 Չառե՛ն, Արմե՛ն, Սրբունի,
 Յակոբ, Մեսրոպ, Տիրունի,
 Մաննիկ, Նունիկ, Վարդանոյշ,
 Երուանդ, Հրրանս, Սիրանոյշ,
 Արշակ, Յոշակ, Արմի՛նէ,
 Լեւոն, Երմոն, Հեւրմի՛նէ,
 Տիգրան, Միհրան, Հայկ, Գամե՛ր,
 Դեռ գիտեմ շատ անուններ,
 Անուններ կարճ կամ երկայն,
 Մանչերու կամ աղջրկան :

— Գտէ՛ք ուրիշ անուններ ալ և գրեցէ՛ք :

28. — ՓՈՔՐԻԿ ՍՈՒՐԷՆԸ

Երանիկ և Լուսիկ կը խաղային պար-
 տէզին մէջ : Փոքրիկ Սուրէնն ալ անոնց հետ
 միասին կը խաղար :

Մայրիկը երեւցաւ խոհանոցին դուռնէն
 և ըսաւ :

— Ո՞վ ինձի երեք հաւկիթ պիտի բերէ
 նպարավաճառէն :

— Ես կը բերեմ, ըսաւ Սուրէն, և վա-
 զելով գնաց, շուտ մը բերաւ հաւկիթները :
 Քիչ վերջ մայրիկը նորէն երեւցաւ և
 ըսաւ .

— Չեզմէ մէկը թո՞ղ քովս գայ :

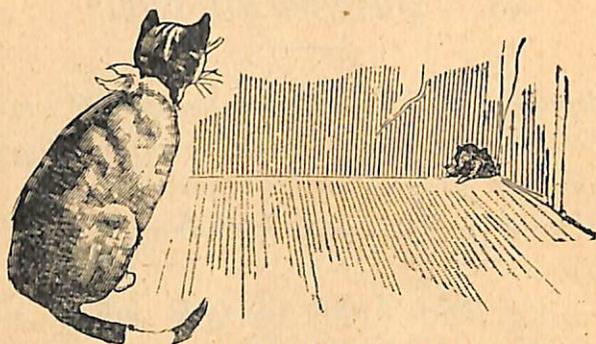
— Ես շատ գործ ունիմ, ըսաւ Երանիկ,
 չուզելով թողուլ խաղը :

— Ես ալ, ըսաւ Լուսիկ :

— Դուն եկուր, Սուրէն, ըսաւ մայրի-
 կը, ձեռքին մէջ բռնած անուշ բլիթ մը :

Սուրէն վազեց գնաց մայրիկին քով :

— Այդ աղջիկները շատ գործ ունին,
 աւելցուց մայրիկը, չեն կրնար այս անուշ
 բլիթն ուտել . ես գայն փոքրիկ Սուրէնիս
 կուտամ որ շատ գործ չունի և կրնայ մայ-
 րիկին օգնել :

29.—ՓԻՍԻԿ, ՓԻՍԻԿ

Փիսիկ, փիսիկ,
 Խաթունն հարսիկ,
 Թաթիկներով,
 Ճանկիկներով
 Գետինն նստած՝
 Ի՞նչ կը կարդաս,
 Մը՛ռ, մը՛ռ, մը՛ռ, մը՛ռ . . . :

30.—ԳԷՇ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆ

Զարեհ պզտիկ տղայ մըն էր: Շատ տղոց պէս ան ալ մատներովը քիթը կը խառնէր հակառակ մայրիկին խրատներուն:

Օր մը Զարեհ նոր ճերմակ հագուստ մը հագած էր: Այնչափ ուրախ էր որ . . . : Բայց չէր մոռցած զարձեալ իր աղտոտ սովորութիւնը. մատներովը միշտ քիթը կը խառնէր: Ահա յանկարծ քիթը արիւնեցաւ մատին բացած վէրքերէն և Զարեհի ճերմակ, աղուոր զգեստը աղտոտեցաւ, լղղռճեցաւ:

Զարեհ շատ լացաւ, բայց օգուտ չուներ: Նոր հագուստին խերն անիծուած էր: Ասիկա այնչափ ցաւ սլատճառեց իրեն որ մէյ մըն ալ մատը քիթը չխօթեց:

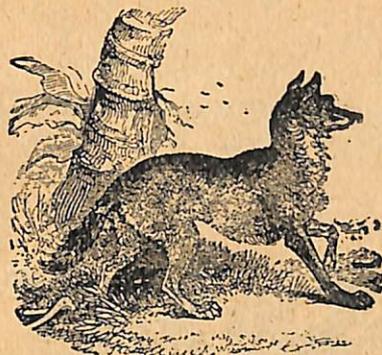
31.—ՄԱՐՄՆԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ

Ես կ'երթամ մանկապարտեզ,
 Հոն կը սորվիմ բաներ պէսպէս:
 Սա մարմինիս փափուկ, փոփրիկ,
 Ըսե՛մ ձեզի մասերն գողտրիկ.
 Ահա՛ վերը գլխիկս աղուոր,
 Վարն ալ ոսկերչս ձեւաւոր.
 Հո՛ւ է ձակասս ողորկ, փայլուն,
 Հո՛ւ՝ այուկներս պճրչուն.
 Այս է ֆրիկս պճրչիկ,

Տակն աչ բերանըս կորիկ .
 Ահա՛ թուշերս՝ կարմիր խնձոր ,
 Ու շրթունքս՝ նրռան կտոր .
 Սա՛ է կզակըս թուկուղիկ ,
 Տակն աչ փոքրս՝ քիչ մը հասցիկ .
 Տեսե՛ք ունիմ՝ զոյգ ախանջներ
 Որ կը շրտեն ամեն ձայներ .
 Դատե Երկու ձեռներ բաւկապ ,
 Մէկն աջ ձեռքս է , միւսն աչ է ձախ .
 Եթէ ուզեմ՝ փեր կը փերցնեմ
 Այսպէս՝ ծափ , ծափ ծափ կը զարնեմ :
 Ես երթալով մանկապարտեզ
 Կը սորվիմ շատ բաներ այսպէս :

— Ըսէ՛ք դեռ մարմնի ուրիշ ի՞նչ մասեր գիտէք :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 3. — Մեկը կանգնած կը խօսի,
 Երկուքն ախանջ կը դնեն,
 Իսկ երկուքն ալ կը նային :

32. — ՎԵՐԷՆ ՈՒ ՎԱՐԷՆ

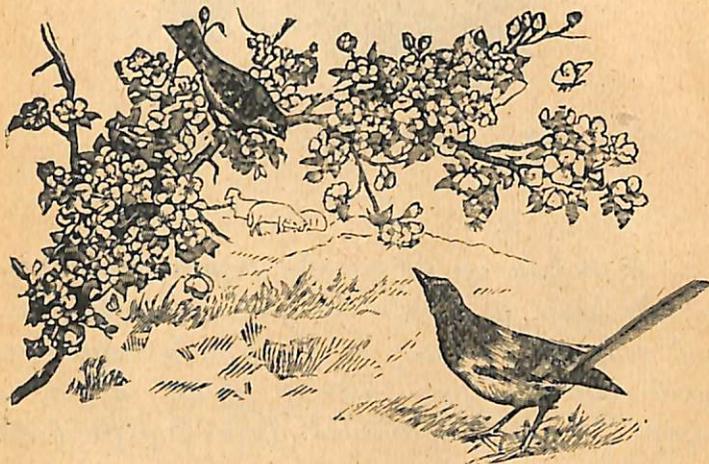
Աղուէսն օր մը բարձր աշտարակին գըլուխն ելաւ և զարմանքով տեսաւ թէ վարը՝ ամբողջ քաղաքը իր ոտքերուն տակ տարածուած է . իսկ գետնի վրայ մարդիկը մըջիւնի պէս կ'երեւնան : Աղուէսը ինքիրեն ըսաւ .

— Իրաւ որ ես յիմար եմ եղեր . հիմա հասկցայ թէ մարդիկ ինչ պղտիկ, ինչ խեղճուկ են եղեր . ես ալ այնքան կը վախնայի անոնցմէ :

Այդ պահուն հեռուն պղտիկ մանուկներ կանգնած՝ կը խաղային , երբոր յանկարծ աշտարակին գլուխը բան մը տեսնելով՝ ուզեցին զիտնալ թէ ի՞նչ է , և իրարու

հետ բաւական վիճելէ վերջ՝ վճիռ տուին
թէ ճանճ է . . . :

— Ո՞ր կարծիքը ճշմարիտ է, ազուէսինը թէ մա-
նուկներունը :

33. — Ա Ր Տ Ո Ւ Տ Ի Կ

Արտուտիկ,
Նախշուն տոտիկ,
Իջներն կալեր
Գողտիկ մողտիկ .
Հընտրեն քարեր,

Ուտեն կուտիկ .
Կը ծլուըլան
Կլթիկ, կլթիկ :

— Կը ճանչնա՞ք արտոյտը, դեռ ուրիշ ի՞նչ թռչուն-
ներ գիտէք . ըսէ՛ք :

34. — ԿՌՈՒԸՏՈՂ ՔՈՅՐԵՐ

Աննա և Սիրարփի գեղեցիկ պուպրիկ
մը ունէին վարդագոյն հագուստով, զոր ի-
րենց թեւերուն վրայ կը պտտցընէին կար-
գաւ :

Օր մը Աննա ուզեց որ պուպրիկին հետ
միայն ինք խաղայ : Սիրարփի ալ ուզեց որ
քիչ մըն ալ իրեն տայ պուպրիկը : Աննա
չտուաւ : Երկու քոյրերը բարկացան իրարու
դէմ :

Սիրարփի խլեց պուպրիկին ոտքերէն .
Աննա պինդ բռնեց գլուխը, և սկսան իրա-
րու ձեռքէ քաշել խեղճ պուպրիկը :

Շատ չտեւեց, պուպրիկը երկու կտոր եղաւ, և երկու քոյրերը ինկան իրենց կրօնակին վրայ: Աննային ձեռքը մնաց պուպրիկին գլուխը և Սիրարփիին ձեռքն ալ՝ ոտքերը:

Շատ աշխատեցան որ պուպրիկին կտորները իրար բերեն և նորէն առջի վիճակին վերածեն, բայց կարելի չեղաւ: Այն ատեն շատ զղջացին որ կռուրտեր են, և սկսան լալ պուպրիկին կտորներուն առջեւ:

35. — Ս Ա Գ Ի Կ

Սա՛գիկ, սա՛գիկ, իմ սիրունիկ,
Քեզի կուսամ անուշ կուսիկ.
Որ դուն ուտես, շուս մը մեծնաս,
Ուրախ ապրիս, գուարձանաս:

Երբոր մեծնաս, մեծ սագ դառնաս,
Ես կը խնդրեմ իմ մայրիկէս,
Որ ան ժողվե՛ քու փեսուրիկ,
Ինձի համար շինե՛ քարձիկ:

Սա՛գիկ, սագիկ, իմ սիրունիկ
Ես քեզ կուսամ անուշ կուսիկ:

36. — ՆՈՐԱԾԻՆ ՊԵՏԻԿԸ

Մամիկն ամէն օր տաքուկ շուրի մէջ կը լոգցնէ նորածին փափուկ Պետիկ թոռնիկը: Պետիկ կուլայ, կը ճչէ, ինքիրմէ մեծ ձայներ կը հանէ. մամիկը հոգ չընէր:

Երբոր լոգանքը՝ կը վերջացնէ, մամիկը կը հանէ շուրէն Պետիկը, և նախ՝ կգակէն, յետոյ՝ ոտքերէն բռնելով՝ կը կախէ, կը թոթուէ մարմինը ու կ'ըսէ.

Երկան վզիկ,
Թոթուէ շրիկ,
Ժողվէ՛ մսիկ:

Կամար ընքուի լինիս,
Երկան թարթիչ լինիս,
Շահէն աչուի լինիս,
Նուշիկ քթիկ լինիս,
Պգտիկ բերան լինիս:

Պետիկ կամաց կամաց պիտի մեծնայ
ու գեղեցիկ մանչ մը պիտի ըլլայ, մեծ մօրն
ուզածին պէս:

— Մամիկն ինչպէս կ'ուզէր որ ըլլար թոռնիկը:

37.—ԱՍՏՂԻԿԻՆ ԵՐԱԶԸ

Փոքրիկ Աստղիկ գիշերը երազ էր տեսեր : Առտուն արթնցաւ և սկսաւ պատմել մայրիկին :

—Մայրիկ, վերի սենեակին պատուհանէն կը նայէի, հեռուն քեզ տեսայ որ հորեղբորս պարտէզին մէջ կը պտտէիր. մայրիկ, մայրիկ, պոռացի, և սկսայ թռչիլ օդին մէջ. ի՞նչ ազուր որ է թռչիլը... թռայ... թռայ... քովդ հասայ. ինձի նայէ, մայր, ըսի ու... :

Եւ Աստղիկ սկսաւ մտմտալ :

—Յետոյ ի՞նչ պատահեցաւ, ըսաւ մայրիկը :

—Ի՞նչ գիտնամ, միտքս չէ, դուն ըսէ, մայրիկ, վերջը ի՞նչ եղաւ :

—Ես ի՞նչպէս գիտնամ քու երազդ :

—Բայց չէ՞ որ դուն ալ այնտեղ էիր, մայրիկ... :

—Դուք ալ երազ կը տեսնէ՞ք, ի՞նչ երազներ :

38.—ՊԱՌԱՍԻՒՆ ՀԱԻԸ

Պառաւին հաւը ամէն օր մէյմէկ հաւկիթ կ'ածէր : Պառաւը ազահ էր, մտածեց և ինքիւրեն ըսաւ :

—Եթէ հաւուս շատ կուտ տամ, պէտք է որ օրը մէկ հաւկիթէն աւելի ածէ :

Եւ սկսաւ հաւուն շատ կեր տալ :

Հաւը կերաւ, կերաւ, գիրացաւ ու ածէ կտրեցաւ :

ԱՌԱՎ.—Ածան հաւը կրկուս կ'ըրայ :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 4.—Տնակ մը կայ, դուռ չունի, վրան արծաթ, մեջն ոսկի :

39.—ՈՒԼԻԿՆԵՐ

Իմ ուլիկներ, փոքր այծուկներ, Դէհ, շարժեցէ՛ք, բացէ՛ք դուռներ.

Ահա՛ կուգամ կանանչ դաշտէն
 Անուշ խոտերն արածելէն ,
 Զուրն եմ խմեր պաղ աղբիւրի ,
 Ծիծերս առատ կաթով են լի .
 Զեղի կ'ըսեմ, բացէք, բացէք,
 Որ ծիծերուս կաթը ծըծէք :

40.— ԹԱՓԹՓԱԾ ՅԱԿՈՒՐ

Յակոբ ծոյլ տղայ չէր, բայց կարգ կա-
 նոն չէր գիտեր: Իրիկուան, դասերը լմնցը-
 նելէ յետոյ, գիրքերն ու տետրակները աս-
 դին անզին ցրուած կը թողուր: Առտուն
 ալ անկողնէն ելլելուն պէս, հագուստները
 կ'սկսէր փնտռել: Գուլպային մէկը աթոռին
 վրայ էր, միւսը՝ աթոռին տակ, կօշիկին
 մէկը անկողնին ներքեւ էր, միւսը սանդու-
 զին վրայ:

Յակոբ այսպէս ամէն առտու ուշ կը
 մնար հագուելու ու դպրոց երթալու: Իր
 ուսուցիչներէն շատ յանդիմանութիւն կը
 լսէր:

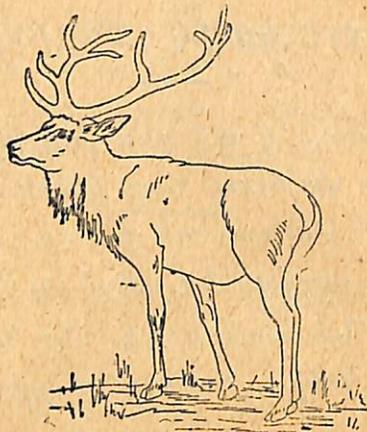
— Ինչպէս պէտք է ընէ կոկիկ տղայ մը:

41.— ԿՈԿԻԿ ՆՈՒԱՐԴԸ

Նուարդն է ան մեր փոքրիկ,
 Միշտ վայելույ, միշտ կոկիկ .
 Ահա՛ կ'երթայ ան դպրոց,
 Լաւ սորված իր դասն ու գոց:
 Նրուարդն է ան, մեր Նրուարդ
 Կոկիկ, մաքուր ու զրարթ:

Տեսէ՛ք հագուստն իր աղուոր,
 Կօշիկներն ալ՝ փայլուն, նոր,
 Եւ գոգնոցն ու պարեգոս
 Որ չէ աղտոտ կամ ծալֆոտ:
 Նրուարդն է ան, մեր Նրուարդ,
 Կոկիկ, մաքուր ու զրարթ:

Զեռք ու երես յրաւցուած,
 Մազերն ալ շաւ սանձրուած,
 Անանկ սիրուն է ան որ
 Զիւն կը շոյեմ ամէն օր:
 Նրուարդն է ան, մեր Նրուարդ
 Կոկիկ մաքուր ու զրարթ:

42.—ՔԱՋ ԵՂՋԵՐՈՒՆ

Օր մը եղջերուն ծիծաղեցաւ իր քրոջը եղնիկին վրայ ու ըսաւ :

— Դուն շատ վախկոտ ես, սիրելի քուրիկ, հովի մը ձայնը, տերեւի մը խշրտոցը կամ գայլի մը ոռնումը լսես թէ չէ, գըլուխդ առած լեղապատառ կը փախչիս :

Այդ պահուն յանկարծ շան հաջիւնի ձայն մը լսուեցաւ :

— Վայ որսորդներն եկան, կանչեց մեր քաջ եղջերուն, ու բոլոր ուժովը վազեց քրոջը ետեւէն :

43.—ՄԵՐ ՏԱՆ ԵՏԵԻ

Մեր տան ետեւ խորունկ ձոր,
Ձիւն կուգայ մորմոր, մորմոր .
Ձիւն ուտեմ բարձրիկ սարէն,
Ձուր խմեմ մորմոր քարէն :

Կէս գիշերին դուրս ելայ,
Սեւ ամպն անուշ կը ցոլայ,
Կը ցոլայ բարձրիկ սարէն,
Ձուր խմեմ մորմոր քարէն :

44.—ԱՆԿԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ

Աղքատիկ մայր մը իր փոքրիկ մանչը գրկած՝ գուրգուրանքով կը սիրէր : Անցորդ մը հարցուց անոր :

— Ձաւկիդ հր բանը ամէնէն աւելի կը սիրես :

Մայրը քիչ մը մտածեց. յետոյ ըսաւ :

— Ինչ որ իր վրայ ամէնէն աւելի կը սիրեմ, այն է որ երբեք անգամ մը իսկ սուտ խօսած չէ :

Տղաք սուտ մի՛ խօսիք, անկեղծ եղէք,
անկեղծութիւնը ձեր ամէնէն ընտիր յատ-
կութիւնն է:

— Դուք սուտ կը խօսի՞ք արդեօք... :

Ա.Ռ.Ա.Ծ.— Ստախօսին տունն է այրեր, մեկը չէ հաւ-
սացիր:

45.— ՊԶՏԻԿ ԶԱՐԱՃՃԻՆ

Է՛հ, ի՛նչ ընեմ՝ ձեռքս չէ,
Խելո՞ք նստիչ ու կարդալ.
Բիչ մը խօսիչ ու խնդալ
Կարծեմ սակայն գեշ բան չէ:

Լո՛ւռ, զանգակը կը գարնէ,
Պէ՛սք է նստիչ, աշխատիչ,
Օրիորդըս հո՛նն կեցեր է,
Պէ՛սք չէ խնդալ ու խօսիչ:

Կը պատժեն զիս, կը սաստեն,
Խօսիրը շար չէ՝ կ'ըսեն.
Բայց ի՛նչ ընեմ, ներեցէ՛ք,
Լո՛ւռ նստիր ձեռքս չէ:

46.— ՊԱՐՏԵՉԻՆ ՄԷՉ

Փոքրիկ Գեղամս ու քուրիկը՝ Զարմինէն
միասին պարտէզ իջան: Այնտեղ կային կա-
պոյտ սմբուլներ, հոտաւէտ մանուշակներ,
կարմիր կարմիր վարդեր, ճերմակ ճերմակ
շուշաններ և ուրիշ շատ սիրուն ծաղիկներ:

Գեղամ ու Զարմինէ ուրախ զուարթ
քաղցցին այդ ծաղիկներէն ու գեղեցիկ
փունջեր կապեցին:

Այդ պահուն անոնք տեսան որ պար-
տիզպանը մէկիկ մէկիկ կ'երերցնէ պարտէ-
զին ծառերը և անոնց վրայէն շատ թրթուր-
ներ ու բզեզներ վար կը թափին:

— Բնչո՞ւ ատոնք վար կը թափես, հար-
ցուց Գեղամ պարտիզպանին:

Ան ալ ըսաւ:

—Եթէ թրթուրներն ու բզէզները ծառերու վրայ մնան, տերեւներն ու պտուղները կ'ուտեն, այն ատեն դուք ոչ տունկ կ'ունենաք, ոչ խնձոր, ոչ ծիրան, ոչ ալ ուրիշ պտուղներ:

Մէյմնալ Զարմինէ պղտիկ ծառի մը վրայ տեսաւ շատ գեղեցիկ թռչուն մը: Կամացուկ մը մօտեցաւ ծառին և ուժով մը թօթուեց: Բայց թռչունը վար չինկաւ:

—Ի՞նչ եղաւ թռչնիկը, եթէ վար չինկաւ:

47.—ՊՈՒՊԼԱՏԻԿԻՆԸ (անձրեւաբեր)

Պուպլատիկինն եկեր է,
Շարէ շապիկ հագեր է,
Փեթկին ետեւ կանգներ է.
Կարմիր կովէն եղ կ'ուզէ,
Ճերմակ ծովէն ջուր կ'ուզէ,
Սեւ հաւէն հաւկիթ կ'ուզէ,
Փեթկին մէջէն մեղր կ'ուզէ:
Պուպլատիկինն եկեր է . . . :

48.—ԱՌԻԻԾՆ ՈՒ ԳՈՐՏԸ

Առիւծը գորտին կրկալը լսեց ու ինք իրեն ըսաւ:

—Սա գոռացողը մեծ զագան մը ըլլալու է:

Այս խօսքերն ըսելու ատեն մէյմն ալ նայիս գորտը ճահիճէն դուրս ելաւ: Առիւծն իսկոյն իր ուժեղ թաթը զարնելով՝ ճզմեց զայն:

—Ասկէ ետք՝ մինչեւ որ չտեսնեմ, չախտի դատեմ, ըսաւ ինքիրեն:

49.—ԲՈՒՍԻԿԸ

Սերմին մեջ պահուած
Բոյս մը կայ սիրուն,
Հոն հաւնգիւս պառկած
Կը փաշէ խոր ֆուն:

Արքնցի՛ր, ըսիև,
Շողերև արեւիև,
Արքնցի՛ր, ըսիև,
Շիթերև անձրեւիև:

Քուսիկև աշ իրաւ,
Քունէև արքնցաւ,
— Անձրեւ ու արեւ,
Ըսաւ, ձեզ բարեւ:

— Սերմը ծլելէն վերջ ի՞նչպէս կը մեծնայ:

50.— ԱՌՏՈՒԱՆ ՃԱՌՍԱԳԱՅԹՆԵՐԸ

Արեւն իր կտորիկ, պայծառ դէմքը դուրս հանեց լեռներուն ետեւէն և սկսաւ ամէն կողմ դրկել իր ոսկեփայլ ճառագայթները:

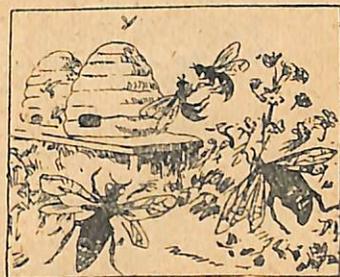
Առաջին ճառագայթը սուրաց և ինկաւ արտոյտին վրայ: Արտոյտը թեւերը շարժուեց, դուրս թռաւ բոյնէն, արագ արագ բարձրացաւ և երգեց իր առտը- ուսան գեղեցիկ երգը:

Երկրորդ ճառագայթը հանդիպեցաւ նա- պաստակին: Շուտով նապաստակը շարժեց ականջները և գուար- թօրէն սկսաւ ցատկը- տել ցողաթուրմ մար- գազետիններու վրայ:

Երրորդ ճառագայթը մտաւ հաւնոցը: Աբաղա- դը թափահարեց թեւերը ու զիլ ձայնով կանչեց. «կու կու լիկ կնկ»: Հաւերը վար իջան իրենց թառե- րէն, կրկնացին և սկսան աղբը կտցել, ճճի գտնելու համար:

Չորրորդ ճառագայթը ինկաւ փեթակին վրայ: Մեղուն դուրս սլացաւ իր մոմեղէն խցիկէն, կեցաւ փե- թակին դռան առ- ջեւ, թեւերը բա- ցաւ և բզզալով թը- ուաւ, գնաց մեղր հաւաքելու ծաղիկներէն:

Հինգերորդ ճառագայթը՝ իջաւ բուխե-
րիկէն վար, հասաւ
մշակի անկողնին :
Մշակը վեր ցատկեց
տեղէն, խաչակնքեց
երեսը, փառք տը-
ուաւ Աստուծոյ, ու

արօրն առած, գնաց արտ՝ հողը հերկելու :

Վեցերորդ ճառագայթը
գնաց, ուղղակի ինկաւ քը-
նացող փոքրիկ մանուկին
բարձին վրայ և սկսաւ անոր
աչքերը ծակծկել : Մանուկը
արթնցաւ, աչքերը շփեց ու
ելաւ : Քիչ ետք ան ալ գիրքերն առաւ ու
գնաց դպրոց :

— Ե՛րբ կը պատահին այս բոլորը :

51. — Մ Ա Ն Ո Ւ Շ Ա Կ

Կապոյտ գլխով, կանանչ ոտքով,
ես ծաղիկ եմ անուշ հոտով .
Թէեւ տունկս է փոքրիկ ու ցած,
Արօտներուն մէջ պահուըտած,
Բայց իմ փունջըս մէջ ամէն տան,
Թէ՛ աղքատի, թէ՛ մեծատան,
Իբրեւ գարնան առաջին զարդ-
Կրնայ տեսնել միշտ ամէն մարդ :
Ես եմ գարնան սիրուն գուշակ,
Եւ իմ անունս է մանուշակ :

— Դեռ ուրիշ ի՞նչ ծաղիկներ գիտէք :

52.—ՄԱՆՈՒԿԸ ԱՐԵՒԻՆ

Իրիկուն էր: Փոքրիկ Միհրան դեռ կը
խաղար պարտէզին մէջ:

Միհրանիկ աչքը վեր վերցուց, տեսաւ
թէ կարմիր Արեւը կիսովին թաղուեր է լե-
րան ետեւ:

— Արեւ, կարմիր Արեւ, գոչեց Միհրա-
նիկ, կ'աղաչեմ, քիչ մըն ալ կեցիւր, ի՞նչ
գործ ունիս լերան ետեւ, ինչո՞ւ կ'ուզես
այդտեղ մտնել, կեցիւր, ես դեռ կ'ուզեմ
խաղալ, վազվզել, ես դեռ փափաք չունիմ
պառկելու, քնանալու:

Արեւը լսեց մանուկին խօսքերը ու պա-
տասխանեց.

— Այ ժիր տղայ, ես չեմ կրնար կանգ
առնել. լերան ետեւ դեռ ուրիշ շատ աշ-
խարհներ կան. այնտեղերէն ալ քեզի պէս
աշխոյժ մանուկներ կան որ ինծի կ'սպա-
սեն, պէտք է որ անոնց ալ այցելեմ կար-
գաւ. վաղը միւս կողմէն նորէն քեզի կը
դառնամ առտուն կանուխ. գիշեր բարի...:

Վերջին խօսքը հազիւ թէ ըսած, Արեւը
արդէն բոլորովին մտած էր լերան ետեւ:

— Արեւն ո՞ւր կ'երթայ գիշերը:

53.—ԳԻՇԵՐ ԲԱՐԻ

Ա՛յ դադրեցան ծառին վրայ
երգերն անուշ թոյնիկին.

Լնեց աղմուկն աշխատութեան
Բանուորին ու մըշակին:

Գիշե՛ր բարի, բարի գիշեր,
Փոքրիկ մանուկ խաղասէր:

Մուտք կոխեց, եւ առջեւեւ
Ցորեկն ու յոյս խոյս կուսայ,

Կուգայ պահը ֆրնակաւոր
Գրնա՛, պառկե՛, ժիր տղայ:

Գիշե՛ր բարի, բարի գիշեր,
Փոքրիկ մանուկ խաղասէր:

Հանգըսացի՛ր անկողնիդ մէջ
Եւ հըրեշտակը փռնի,

Թո՛ղ այժերդ մեղմիւ փակե
Թըմրութիւնով հեշտալի:

Գիշե՛ր բարի, բարի գիշեր,
Փոքրիկ մանուկ խաղասէր:

54. — ՃՇՄԱՐՏԱԽՕՍ ՏԻԳՐԱՆԸ

Տիգրանին մի պատիկ սղոց ընծայ տուին: Տիգրան այնքան ուրախ էր որ ձեռքն ինկածը կը սղոցէր, կը կտրէր: Պարտէզ իջաւ և կտրեց սալորի մատաղատունկ մը զոր հայրիկը տնկած էր և մեծ խնամք կը տանէր անոր:

Իրիկուան երբ հայրիկը տուն դարձաւ, պարտէզին մէջ տեսաւ կտրուած սալորեանին: Սաստիկ վշտացաւ և բարկութեամբ պռուսց.

— Ո՞վ է կտրեր այս ծառը, սաստիկ պիտի ծեծեմ եթէ գտնեմ կտրողը:

Տիգրան որ հօրը մօտն էր, լսեց հայրիկին խօսքերը. քիչ մը մտածեց, յետոյ ըսաւ.

— Սուտ չեմ խօսիր, հայրիկ, ես կըտրեցի, սղոցովս կտրեցի, ծեծէ՛ զիս:

Հայրիկին բարկութիւնն իջաւ եւ գորովալի ձայնով ըսաւ.

— Այս ծառը շատ սիրելի էր ինձի, Տիգրան, բայց քու ճշմարտախօսութիւնդ ամէն բանէ աւելի կ'արժէ. կը ներեմ քեզի քանի որ ճշմարիտ խօսեցար:

Եւ հայրիկը գրկեց, համբուրեց որդին:

55 — ԸՆՏԱՆԻ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐ

Գոմին, բակին մէջ մեր մեծ տան
Կենդանիներ կան զանազան.

Գիրուկ խոզն ու ցատքող հորթուկ,
Ճերմակ գառնուկն, ուլը խենդուկ,
Այծը մօրուեղ ու սուր եղջիւր,
Հնդկահաւը՝ փայլուն փետուր,
Խաթուն հաւը՝ կարմիր կատար,

Կոկողավիզն աքլոր աղբար,

Սագն ու բազը՝ մեծփոր, կարճոտ,

Գիշեր, ցորեկ ջուրի կարօտ:

Ատոնք ամէնն ալ շարունակ

Չայն կը հանեն ամէն տեսակ.

Հորթը՝ մո՛ւ, մո՛ւ, մո՛ւ, մո՛ւ, մո՛ւ,

Խոզը՝ բուխի՛, խի՛, խի՛, խի՛,

Գառնուկը՝ մէ՛, մէ՛, մէ՛, մէ՛,

Այծը՝ պէ՛, պէ՛, պէ՛, պէ՛, պէ՛,

Հնդկահաւը՝ կուլճք, կլճք,
 Հաւը՝ կըտ, կըտ, կըտկըտաճք,
 Սագը՝ ղա՛, ղա՛, ղա՛, ղա՛, ղա՛,
 Բագը՝ վա՛ք, վա՛ք, վա՛ք, վա՛ք, վա՛ք ։

—Ուրիշ ինչ կենդանիներ գիտէք մարդուն մօտն ու հետը ապրող ։

56.—ԵՐԿՈՒ ՄՈՒԿԵՐ

Օր մը փոքրիկ մուկը մեծ մուկին ըսաւ ։
 —Ո՛րքան չար ու ժլատ է մեր տան-
 տէրը, տունը կատուներով լեցուցեր է ։ Այս
 ալ բաւական չէ, չորս կողմ ակնատներ կը
 դնէ ու կ'ուզէ մեզ սպաննել այս կերպով ։
 Միթէ մենք շատ բանի՞ պէտք ունինք. կտոր
 մը ճարպ, քիչ մը հացի փշրանք և քանի մը
 հատիկներ բաւական են մեզի ։

—Իրաւ է, պատասխանեց մեծ մուկը,
 մեզմէ ամէն մէկուն քիչ բան հարկաւոր է,
 բայց մենք ալ քիչուոր չենք ։

ԱՌԱՇ.—Կատուն որ խաղայ, մուկն անպատճառ կը
 դողայ ։

57.—ՊՏՂԱՍԷՐ ՏՂԱՆ

Ես մանչ մըն եմ գեղադէմ,
 Կարդայ գրրեղ ալ գիտեմ.
 Շաս կը սիրեմ շափար, նուշ
 Ու խաղողին համն անուշ ։

Եթէ ունիք, հաճեցե՛ք,
 Ինձ ալ բաժին հանեցե՛ք.
 Զանոնք կ'ուտեմ ես յափով,
 Ո՛չ անկիրքի պէս ափով ։

ՀԱՆԵԼՈՒԿ 5.—Ոսկի կնուճիկ, միջուկն անուճիկ ։

58.— ԼԱԼԿԱՆ ՄԻՆԱՍԸ

Փոքրիկ Մինաս լալկան տղայ մըն էր :
Լալով կ'արթննար , լալով կը քնանար .
լալով կ'ուտէր , լալով կը խմէր : Երբոր մայ-
րիկէն բան մը ուզելու ըլլար , լալով կ'ու-
զէր : Երբոր ուզածը տային , պատճառ մը
գտնելով նորէն կուլար : Հագիւ թէ կը դըպ-
չէին իրեն , աւելի սաստիկ կուլար , ահագին
վայնասուն հանելով :

Օր մը Մինաս տունին մառանը իջնել
ուզեց և յանկարծ ծակի մը մէջ ինկաւ :
Մինաս սկսաւ լալ , պոռալ , կանչել , բայց
տունին մէջ ոչ ոք հոգ ըրաւ :

Խեղճը ծակին մէջէն աղիողորմ ճիչեր
կարձակէր , բայց ի զուր , մէկը չէր գար զինք
ազատելու :

Վերջապէս հայրիկը լսեց Մինասին ճի-
չերը , եկաւ գտաւ զինք եւ զուրս հանեց
ինկած ծակէն :

Մինաս ալ անկէ յետոյ մոռցաւ լալկա-
նութիւնը և ալ պարապ տեղը չէր լար :

— Ինչո՞ւ համար կարեւորութիւն չտուին Մինասի
լացին եւ ժամանակին օգնութեան չեկան :

59.— ՄԵՐ ԺԱՄԸ

Ժամուն մէջ կայ խաչ ու խորան
Քրչոց , ծնծղայ , աւետարան ,
Մոմ , շահ , կանթեղ , փիլոն , բուրվառ ,
Սուրբի պատկեր , խոյր ու շուրջառ :

Կը հաւաքուին հոն շատ մարդիկ ,
Աղօթք կ'ընեն մեծ ու պղտիկ .
Յետոյ կ'առնեն մաս ու նշխար ,
Բոլոր մարդիկ համ-հաւա ար :

— Ի՞նչ կ'ընեն ժամուն մէջ :

Ա.Ռ.Ս.Ծ.— Սուրբին մտն , տղուն կիզիկ :

60.—ԵՐԿՈՒ ԽԱՂԸՆԿԵՐՆԵՐ

Յակոբ ու իր քոյրը Պերճուհի կը խա-
ղային իրարու հետ : Յակոբիկ իր հողը կը
դարձնէր. Պերճուհի ալ իր ձիով կը խաղար
Յանկարծ Յակոբիկ բարկացաւ և ըսաւ
Պերճուհիին :

— Իմ հողիս մի՛ մօտենար, ինձի հետ
մի՛ խաղար :

— Դո՛ւն ալ իմ ձիուս ձեռք մի՛ դպցնէր,
պատասխանեց Պերճուհի նեղացած :

Տղաք քիթերնին բերաննին թթուեցու-
ցին, իրարմէ հեռացան և սկսան առանձին
խաղալ : Բայց մինակ սկսուած խաղը երկար
չտեւեց և անոնք շուտով մէկդի նետեցին
իրենց խաղալիքները :

— Ինչո՞ւ համար Յակոբիկ և Պերճուհի նետեցին ի-
րենց խաղալիքները :

61.—ԹՈՒՈՒՑԻԿԸ

Օ՛ն, վե՛ր ելիր, վե՛ր ելիր,
Իմ գեղեցիկ քրոնուցիկ,
Անպերուն ֆոյ բարձրացի՛ր
Իրբեւ արծիւ սրչացիկ :

Առասանքս երկայն է,
Ո՛րչափ ուզես, ելի՛ր վեր,
Տեղս ընդարձակ ու մեծ է,
Չկան ֆեզի արգելներ :

Հովր ահա՛ կը փրչէ
Հիմա ֆեզ թո՛ղ սամ պիտի,
Օ՛ն, ժամը ցիշս յարմար է,
Թըռի՛ր բարձրերն երկինքի :

Օ՛ն, վե՛ր ելիր, վե՛ր ելիր
Իմ գեղեցիկ քրոնուցիկ,

Առասանս երկայն է,
Ո՛րչափ ուզես, վե՛ր ելիր :

62.—ԱԳՌԱԻՒՆ ԽՐԱՏԸ

Մայր ագռաւը ուզեց խրատ մը տալ
իր ձագերուն, զանոնք թռցնելէ առաջ
սկսաւ կանչել :

—Ղահ, դահ, դահ... :

Ձագերը իրենց մօր գլուխը ժողվուե-
ցան : Այն ատեն ագռաւն ըսաւ :

—Ձագուկներս, ա՛յլ օդին մէջ ազատ
պիտի թռչիք դուք, ձեզի խրատ մը տամ.
Գիտցէք որ մարդիկ չար են. զգո՛յշ կեցէք
մարդոցմէ, մանաւանդ երբոր գետին ծովն
քար վերցնելու :

Ձագուկները քիչ մը մտածեցին. յետոյ
ըսին :

—Սիրելի մայր, հապա ինչ ընենք եթէ
մարդը առաջուց ձեռքին մէջ պահած ըլլայ
քարը :

Մայր ագռաւը զարմացաւ իր ձագե-
րուն խելացութեան վրայ ու ըսաւ :

—Սպրիք, ձագուկներս, հիմայ հասկցայ
թէ դուք իրաւ պիտի ապրիք :

ԱՌԱՄ.—Պրպուլն իր սարսը կուրայ, ագռաւը դահ,
դահ կ'ընէ :

63.—ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ

Կաղանդ պապան ահա՛ հասաւ,
Խաղալիքներ մեզի բերաւ .
Օրեր առաջ կ'սպասէինք,
Պէս պէս նըւէր կ'երազէինք :

Բերաւ նաև չամիչ, թուղ, նուշ,
Նուռ, տանձ, կաղին, արմաւ, նուշ.
Ուտե՛նք խմե՛նք, ուրախ ցատքենք,
Երգե՛նք, պարե՛նք ու քեզ գովենք :

Բարի՛ ծնողքս, բոլոր սրտէս
Երկար օրեր կը մաղթեմ ձեզ .
Միշտ երջանիկ, անվիշտ տարի,
Շընորհաւոր ձեզ նոր տարի :

— Ի՞նչ կ'ընեն կաղանդին ու նոր տարիին :

64.—ԱՂՈՒԷՍԻՆ ՈՒԽՏԸ

Աղուէսն անգամ մը, ինչպէս եղաւ,
գետն ինկաւ ու պիտի խեղդուէր :

—Տէր Աստուած, պողաց աղուէսը, զիս
սա տեղէն ազատէ, քեզի աման մը խունկ
կուտամ :

Աղուէսը կերպով մը ազատեցաւ գե-
տէն :

—Հիմա թէ որ աման մը խունկ ծխեմ,
Աստուած ալ պիտի նեղուի ծուխին մէջ,
ըսաւ աղուէսը ինքիրեն, ու չկատարեց
ուխտը :

Ուրիշ օր մը աղուէսը նորէն ինկաւ
գետը :

—Աստուած, քեզի երկու աման խունկ,
հառաչեց ջուրին մէջէն :

Բայց Աստուած ալ չի խաբուիր :

—Ի՞նչ եղաւ աղուէսին վախճանը :

65.—ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ՈՒ ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

Հին սարին անցաւ,
Երեսը դարձուց.
Նո՛րն ակա եկաւ
Իր դեմքը ցըցուց :

Տղաք խնդացին,
Կերան խնեցին,
Նոր՝ եկող սարին
Դիմաւորեցին .

Բայց կան աղբասներ
Մերկ անպասարար,
Մնացած անեծ
Շասեր կան առա՞ղ :

Երբ անոնց հանեք

Բաժին մը պզտիկ,
Ասործմէ կ'առնէ՛ք
Հագարապատիկ:

66. — ՇՆԻԿՆ ՈՒ ՓԻՍԻԿԸ

Փիսիկն ու շնիկը խաղաղութեամբ
կ'ապրէին մէկ տան մէջ :

Օր մը խոհանոցին մէջ կտոր մը մսոտ
ոսկոր ձեռք անցուցին : Փիսիկն ուզեց որ
ոսկորն ինք առնէ , ուտէ . շնիկն ալ ուզեց
որ ինք ուտէ : Դէմ դիմաց անցան ու սկսան
կռուրտիլ :

Շնիկն ահռաները բացաւ ու սկսաւ
խը՛ռ, խը՛ռ խօսիլ : Փիսիկն ալ մագերը տըն-
կեց ու սկսաւ գէշ, գէշ մրմուռալ :

— Հա՛ւ, հա՛ւ, հաչեց շնիկը :

— Միա՛ւ, միա՛ւ, մլաւեց կատուն :

Կռիւր մեծցաւ : Փիսիկը ճանկ մը նե-
տեց շունին : Շնիկն ալ ահռայ մը գարկաւ
կատունին :

Մէյմըն ալ դրացիին սեւ կատուն որ
հեռուէն կռիւր կը զիտէր , կամաց կամաց

մօտեցաւ և յանկարծ ցատքելով՝ ոսկորը
գետնէն խլեց ու փախաւ :

— Ո՞վ օգուտ քաղեց այս կռիւն :

67. — ԽԵԼՕՔ ԴԱԼԻԹԻՆ ԿՈՎԸ

Կար ու չկար, ժամանակին Խելօք Դա-
լիթ մը կար :

Օր մը Խելօք Դալիթ քաղաք տարաւ
իր կովը , տուաւ մուկետիկին ձեռքը ու
ծախու հանեց : Ատենէ մը ի վեր կովը քա-
շած էր կաթը ու Դալիթ գոհ չէր անկէ :

Մուկետիկն սկսաւ Խելօք Դալիթին
կովը հրապարակին վրայ պտտցնել , անոր
ամէն մէկ մագին մէյմէկ գովք դնելով :

Խելօք Դալիթ զարմանքով մտիկ ըրաւ
մուկետիկին գովեստները՝ իր կովուն վրայ ,
և ինքիւրեն ըսաւ .

— Թէ որ իմ կովս այսքան աղէկ է ,
ինչո՞ւ ծախեմ :

Ու կովը մուկետիկին ձեռքէն առնելով
գեղը դարձաւ :

Ա.Ռ.Ա.Ծ. — Խեկն ըսաւ, խելօք հարսաց :

68.— ԶԱՏԻԿ

Զատիկ է եկեր,
 Մեզ նոր օր բերեր,
 Ու նոր օրուան հետ՝
 Կարմիր հաւկիթներ :
 Զատիկ է եկեր,
 Եղբայր, քոյր, ընկեր
 Սիրով իրարու
 Կուտան համբոյրներ :
 Զատիկ է, Զատիկ,
 Կարմըրձկ Զատիկ :

— Ի՞նչ կ'ընեն Զատիկին, ինչո՞ւ կը սիրէք Զատիկը :

69.— ԱՆՀՈԳ ՏՂԱՆ

Միհրան դաս կը սորվէր : Երբոր դասը
 ւրացուց, թողուց գիրքերն ու տետրակները
 սեղանին վրայ և դուրս գնաց խաղալու :

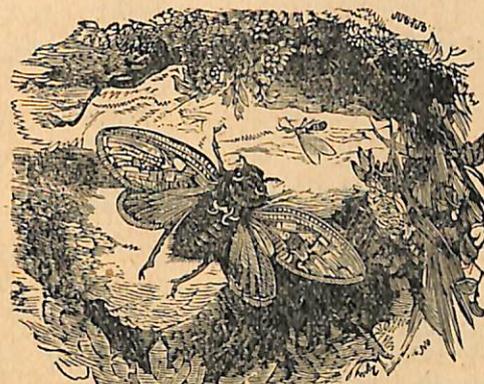
— Միհրանիկ, կանչեց մայրը, առաջ
 ժողվէ գիրքերդ, յետոյ խաղա :

— Հիմա կը ժողվեմ, ըսաւ Միհրան, ու
 դուրս գնաց առանց գիրքերը հաւաքելու :

Միհրանին փոքրիկ եղբայրը քիչ վերջ
 մօտեցաւ սեղանին, ձեռք առաւ Միհրանին
 գիրքերը որ պատկերներուն նայի: Յանկարծ
 ձեռքը դպաւ բաց թանաքամանին, եւ Միհ-
 րանին բոլոր գիրքերն ու տետրակները մե-
 լանով լղրճեցան :

Միհրան լալով գնաց մօրը գանգատելու :

— Գիտցէ՛ք տեսնեմ, ի՞նչ ըսաւ մայրը՝ Միհրանին :

70. — Մ Ե Ղ Ո Ի

Հա՛, ծագեցաւ արեգակը,
 Հա՛, ծաղկեցաւ մանիշակը,
 Մեղուն թողուց իր փեքակը,
 Տգտըգաշով, տգտըգաշով :

Մեղուն քրոսա ծաղկէ ծաղիկ,
 Մեղրո առաւ քաղցր անուշիկ,
 Մոմը տարաւ հոտոտ յուսիկ
 Բրգբրգալով. բզրբզալով:

Անուշ մեղրո մանրո տղոց,
 Դեղին մոմն ալ ամեն սրբոց:

— Մեղուն ինչ կ'արտադրէ. ուրիշ ինչ միջատներ գիտէք:

Ա.Ռ.Ա.Ծ. — Հագար հեղ մեղր ըսէ, բերանդ չսնուշնար:

71. — ՅԱԶՈՂ ՈՐՍՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Օր մը մի քանի ընկերներու հետ որսի ելանք: Ամէնքս ալ ունէինք մէյմէկ ընտիր որսի հրացան, անկոթ և անփող:

Մարեր, ձորեր պտտեցանք որս փընտըռելու: Շատ գնացինք, քիչ գնացինք, մէյմնալ հեռուէն տեսանք խոշոր, շատ խոշոր անհոգի եղնիկ մը որ մարմին ալ չունէր:

Անմիջապէս քաշեցինք մեր անկոթ ու անփող հրացանները, նշան առինք և թրանք...

կրակեցինք, ու զարկինք, սպաննեցինք անհոգի, անմարմին եղնիկը:

Ապա մեր անկոթ, անփող հրացաններուն վրայ կերպով մը բեռցուցինք այն խոշոր անմարմին եղնիկը, եւ տքալով, փքալով, արիւն քրտինք մտնելով՝ բերինք գիւղ:

Գիւղին մէջ ասդին ինկանք, անդին ինկանք, անբերան դանակ մը ճարեցինք, և այդ անբերան դանակով լաւ մը մորթեցինք, բերթեցինք անմարմին եղնիկը:

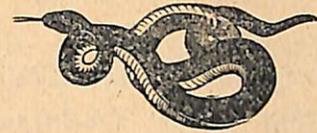
Յետոյ փնտռեցինք, գտանք անհագին կաթսայ մը որ տակ չունէր, տարինք, լեցուցինք անջուր լիճէն, անմարմին եղնիկը դրինք անտակ կաթսային մէջ և անկրակ օճախին վրայ աղէկ մը եփեցինք:

Կանչեցինք դուռ դրացի, բոլորուեցանք շուրջը, կերանք, կերանք, կերանք, այնչափ կերանք որ քիչ մնաց ճաթէինք... բայց ոչ աչքերնիս բան տեսաւ, ոչ բերաննիս բան մտաւ:

— Ինչո՞ւ համար աչքերնիս բան չտեսաւ, բերաննիս բան չմտաւ:

72.—ՉՈՐՍ ԵՂԱՆԱԿ

Չորս եղբայր են, ամէն տարի
 Ման կուգան շուրջը մեր երկրի,
 Չորսն ալ հաւտար ունին հասակ,
 Եւ պարգեւներ՝ հաղար տեսակ :
 Փոքրը եղբայրն է պատանի,
 Բողբոջ, տերեւ, ծաղիկ ունի,
 Պայծառ արեւ, կանաչ արօտ,
 Որոնց տղաք են միշտ կարօտ :
 Երկրորդ եղբայրն՝ երիտասարդ,
 Կուտայ մեզի անձրեւ առատ,
 Անձրեւին հետ արեւ, ջերմօղ,
 Յոյս կուտայ մեզ հունձքի ճոխ, յորդ :
 Երրորդ եղբայրն է չափահաս,
 Միրգերով լի ունի մի թաս,
 Եւ կը բաժնէ տղոց իր գանձ,
 Ծիրան, խնձոր, խաղող ու տանձ :
 Չորրորդ եղբայրն է ծերունի,
 Յուրտ ու խաւար չալկած ունի,
 Կ'ամայացնէ այգի, անտառ,
 Զիւնով ծածկէ լեռ, դաշտ ու ծառ :
 —Քանի՞ եղանակ ունի տարին, ըսէ՛ք անուանները :

73.—ՕՁԸ ՈՒ ԳԵՂԱՅԻՆ

Աշնային ցուրտիկէկ առտու մը գեղա-
 ցին արտին մէջ գտաւ օձ մը որ ցուրտէն
 սառեր, թմրեր էր :
 Գեղացին վերցուց օձը, դրաւ խարոյ-
 կին մօտ որ տաքնայ :
 Օձը տաքնալով՝ քիչ վերջ թմրութենէն
 սթափեցաւ և ի՛նչ ընէ՛ անդէկ . գեղացիին
 վրայ վազեց որ խայթէ :
 Գեղացին ալ իր բահովը զարկաւ օձին
 ու սպաննեց :

ԱՌԱՄ.—Օձն իր շապիկը կը փոխէ, բնութիւնը չի փոխէ :

ՀԱՆԵԼՈՒԿ 6.—Աչքեր ունի, ոտեր չունի,
 Մարդ կ'սպաննէ, ձեռքեր չունի,
 Հաւկիթ կ'ածէ, փետուր չունի,
 Շապիկ ունի, կար չունի :

74.—ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՄԻՍՆԵՐԸ

Մարտը կուսայ ձիւնածաղիկ,
Ապրիլը կուսայ մանուշակ,
Մայիսին կը բացուի վարդը,
Սոսիսը կ'երգէ ակնուշակ:

Յունիսը մեզի խոս կուսայ,
Իսկ Յունիսը՝ առաւ ցորեն,
Օգոստոսը սանձ ու խնձոր
Եւ ուրիշ շատ հասուն միտքեր:

Սեպտեմբերը մեզի կուսայ
Բազմաստեասկ շաւ խաղողներ
Հոկտեմբերը՝ կարմիր գինին,
Նոյեմբերը՝ կաղամբ ու բողկ:

Դեկտեմբերին ալ ձիւն կուգայ,
Յունվարին կը ծածկէ սար, ձոր,
Փետրվարին ալ կ'սկսի,
Փոփոխակի ցուրտ եւ սափ օր:

—Ի՞նչ է տարին, քանի՞ ամիս ունի տարին, քանի՞
օր ունի ամիսը:

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 7.—Ծառ մը ունիմ 12 նիւղ ունի
Ամէն մէկ նիւղը 30 բուփ ունի:
Ծառն ի՞նչ է, նիւղն ի՞նչ է, բուփն ի՞նչ է:

75.—ԱՐԵՒ ՔՈՒՐԻԿՆ
ՈՒ ԼՈՒՍԻՆ ԱՂԲԱՐԻԿԸ

Քոյր ու եղբայր էին Արեւն ու Լուսի-
նը, երկուքն ալ աննման գեղեցիկ:

Մայրիկը պատուիրեց անոնց որ եր-
թան, ցորեկն ու գիշերը հերթով հսկեն աշ-
խարհքին:

—Մայրիկ, ես աղջիկ եմ, կը վախնամ,
եւ չեմ հսկեր գիշերը, ըսաւ Արեւ քուրիկը:

—Թէ որ կը վախնաս, դուն ցորեկը
հսկէ, գիշերն ալ թող հսկէ Լուսին աղբա-
րիկդ, ըսաւ մայրիկը:

—Ցորեկն ալ կ'ամչնամ, ամէն մարդ
ինծի կը նայի, ըսաւ Արեւը ու կեցաւ տեղը:

Այն ատեն մայրիկը բո՛ւ ո մը ասեղ
տուաւ Արեւին որ իրեն նայողին աչքերուն
խօթէ ու մէկը չկարենայ իր երեսը նայիլ:

Գեղանի զաւակները հաւանեցան, և
այն օրէն ի վեր Լուսինը գիշերները գուրս
կ'ելլէ հսկելու աշխարհքին և Արեւը՝ ցորեկ-
ները. միայն թէ Արեւը, ամչնալուսն, չի
թողուր որ նային իր լոյս-երեսին և բո՛ւ ո մը
ասեղ կը մխէ իրեն նայողին աչքերուն ու
կը լացնէ:

—Ըսէ՛ք թէ կրնա՞ք Արեւին ուղղակի նայիլ, և եթէ նայիք, ի՞նչ կը պատահի:

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 8.—Դգալ մը ներկ է, աշխարհ կը ներկէ:

76.—Ծ Ա Ռ Ի Կ

Ա՛յ նորատունկ իմ ծառիկ,
Ծա՛ռ սիրական, գեղեցիկ,
Արմատ ձգէ հողին մէջ
Որ չշարժէ քեզ մորրիկ:

Քեզի համար ամէն օր
Զուր կը բերեմ սափորով,
Քու տակըդ ես կը փորեմ
Որ զօրանաս դուն շուտով:

Ծաղիկ, տերեւ ու պլտուղ
Թո՛ղ զարդարեն քու ճիւղեր,

Անո՛նց վերայ թո՛ղ երգեն
Անուշ ձայնով սոխակներ:

Երբ հաստընայ քու բունըդ,
Ա՛յն ժամանակ փոթորիկ
Թո՛ղ մռնչէ, որոտայ,
Զի՛ վնասեր քեզի, ծա՛ռիկ:

ԱՌԱԾ.—Ծա՛ռ թող շրայ, ծո՛ւռ թող շրայ:

77.—ԽՆՁՈՐԵՆԻԻՆ ԱՅՅԵԼՈՒՆԵՐԸ

Գարուն է. խնձորենին կոճկոտեր է:
Շատ չի տեւեր, կոճակները կը բացուին ու
դուրս կուտան ծաղիկներ: Խնձորենիին բո-
լոր ճիւղերը հիմա զարգարուած են վար-
դագոյն ծաղիկներով:

Իրարու ետեւէ այցելուներ կուզան
խնձորենիին ու սիրով կ'ընդունուին:

Ամէնէն առաջ կուզան մեղունները, խըն-
ձորենիին ծաղիկներուն մէջ կը խօթեն ի-
րենց գլխիկները և անուշ հիւթը կը ծծեն:

Քիչ վերջ ծաղիկները կը պառուին, կը
թափին ու խնձորենին կը զարգարուի ման-

ըիկ թարմ տերեւներով : Այս անգամ կու-
գան թրթուրները և
անյազաբար կ'ու-
տեն անոր փափուկ
տերեւները :

Կ'անցնի ժամանակ , կուգայ ամառը ու
խնձորենին կը ծածկուի կարմրուկ խնձոր-
ներով : Հիմա ալ անոր կ'այցելեն թռչնիկ-
ներն ու մանուկները :

— Ինչո՞ւ համար խնձորենին կ'այցելեն թռչուններն
ու մանուկները :

— Իե՞տ ուրիշ ի՞նչ ծառեր գիտէք :

78.—Գ Ա Ր Ո Ի Ն

Օ՛հ, ձրմեռը գրնաց հեռուն,
Բարի եկաւ աղուոր գարուն.
Թռչունները բոյն կը շինեն,
Թիթեռնիկը եկաւ նորեն :

Երկինք կայոյճ է ու պայծառ,
Ծաղիկ հագան պարտեզ ու ծառ.
Պզտիկ սրղաֆ, սիրո՛ւն սրղաֆ,
Ի՞նչ կեցեր էֆ, եկէ՛ք խաղանք :

79.—ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՉ

Յուրակ հայրիկին հետ անտառը գնաց
պտըտելու : Երբոր վերադարձան , մայրիկը
հարցուց Յուրակին :

— Պատմէ՛ նայիմ , ինչե՞ր տեսար անտա-
ռին մէջ :

Յուրակ պատասխանեց :

— Շատ բան տեսայ , մայրիկ , ի՞նչ գե-
ղեցիկ է անտառը : Ես շատ ման եկայ ան-
տառին մէջ . այնտեղ տեսայ մեծ մեծ ծա-
ռեր , խիտ խիտ բուսած : Երբ յոգնեցայ ,
շատ մեծ ծառի մը տակ նստայ : Թռչուն-
ները անուշ անուշ կ'երգէին անոր վրայ :

Անտառին մէջ տեսայ նաև փայտահատ-
ներ : Անոնք իրենց կաղիններով չոր ծառե-
րը կը կտրտէին և վառելու փայտ կը պատ-
րաստէին :

Տեսայ այնտեղ պաղ պաղ աղբիւրներ .
ես խմեցի անոնց անուշ ջուրերէն : Անտա-
ռին մօտ կ'արածէր մօտակայ գիւղին նա-
խիւրը : Նախիւրին մօտ պառկած էին խոշոր
գամբուր :

Յանկարծ՝ բոմբ . . . : Ես վեր ցատքեցի
վախէս. թռչունները լռեցին : Մէյմնալ տե-
սայ որ նապաստակը արիւնլուայ կը փախ-
չէր. որսի շունն ալ կը վազէր ետեւէն :

— Ի՞նչ պատահած էր նապաստակին . որսորդները
ի՞նչ կ'ընեն :

80.— Ա Ռ Ո Ի Ա Կ

Լերկ ժայռին մէջէն վճիտ մի առուակ
կը բլբլ մեղմիկ խոխոջ հանելով .
Խորունկ ձորին մէջ կը հոսին արագ
Փրփուր ալիքներն արծաթի փայլով :

Առաջ կը վազէ քաղցրը շըշուկով
Դաշտեր, անտառներ, մարգեր կուգայ ման,
Եւ կարկաչելով, վեր վար սողալով,
Իր ափերուն շուրջ կը սրփռէ նոր կեանք :

— Առուակն ո՞ւր կ'երթայ, գետակն ո՞ւր կ'երթայ,
գետն ո՞ւր կ'երթայ :

81.— Ա Ք Լ Ո Ր Ի Ն Չ Ր Ո Յ Յ Ը

Կար չկար, աքլոր մը կար :
Օր մը ինչպէս եղաւ, այդ աքլորին ոտ-
քը փուշ մտաւ :

Աքլորը շատ աշխատեցաւ, չկրցաւ փու-
շը ոտքէն հանել : Գնաց պառաւ մամիկի մը
որ թոնիքը վառեր՝ հաց կ'եփէր, ու ըսաւ :

— Մամիկ, մամիկ, կ'աղաչեմ, սա փու-
շը հանէ ոտքէս :

Մամիկը փուշը հանելով՝ թոնիքը ձգեց :

Մէկ-երկու օր վերջ՝ խելքին ինչ փշեց ,
աքլորը գնաց մամիկին , ետ ուզեց փուշը :
Մամիկն ըսաւ :

— Փուշը վառեցաւ , ուրկէ տամ :

Աքլորը թռաւ , մամիկէն հաց մը խլեց
ու փախաւ :

Քիչ մը անդին գնաց , տեսաւ որ հովիւ
մը թան է հարեր ու պիտի ուտէ : Ըսաւ :

— Հովիւ , հովիւ , առ սա հացը , թանիդ
հետ կեր :

Հովիւը հացն առնելով՝ թանին մէջ փըշ-
րեց ու կերաւ :

Ժամանակ վերջը՝ աքլորը գնաց հովիւին
ու ըսաւ :

— Հացս կ'ուզեմ , ետ տուր :

Հովիւն ինչպէս ետ տայ կերած հացը :
Աքլորը թռաւ , հովիւէն ալ մաքի մը առաւ
ու փախաւ :

Գնաց , գնաց , նայեցաւ որ տեղ մը
հարսնիք կ'ընեն : Մաքին տուաւ հարսնե-
տէրերուն ու ըսաւ :

— Առէք աս մաքին , մորթեցէք , կերէք :
Անոնք ալ մորթեցին կերան :

Ետքը գնաց ու մաքին ետ ուզեց հարս-
նետունէն : Ըսին :

— Մաքին կերանք , ի՞նչպէս տանք :

Աքլորը թռաւ ու հարսնետունէն հարսը
խլեց , փախաւ :

Շատ գնաց , քիչ գնաց , տեսաւ որ մարդ
մը նստեր , ճգտրիկ կը գարնէ : Աքլորը
զմայլեցաւ ճգտրիկի ձայնին , հարսը տուաւ
մարդուն , ճգտրիկն առաւ : Յետոյ ծառի մը
տակ նստելով՝ սկսաւ ճգտրցնել ու խաղ
կանչել :

Ճգտրը , ճգտրը , ճգտրրիկ ,
Փուշիկ տուի , հացիկն առի ,
Հացիկ տուի , մաքին առի ,
Մաքին տուի , հարսիկն առի ,
Հարսիկ տուի , ճգտրիկն առի
Ճգտրը , ճգտրը , ճգտրրիկ . . . :

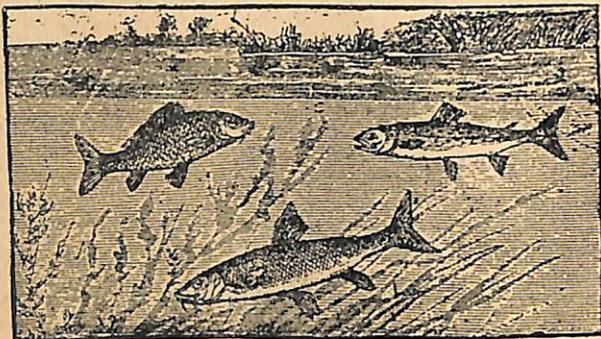
82.— ԵՐԵՅ ԶՈՒԿԵՐԸ

Լիճի մը մէջ երեք ձուկեր կ'ապրէին ,
ուրախ գուարթ կը լողային ու կը խաղային
ջուրերուն հետ :

Ձուկերէն մին խոհեմ բնութիւն ունէր ,
մէկը քաջ և յանդուգն էր , միւսը անհող և
դանդաղ էր :

Օր մը ձկնորս մը եկաւ լիճին եզերքը

և կարթը ձգեց ջուրին մէջ : կարթին ծայրը
անցուած էր համեղ խայծ մը :

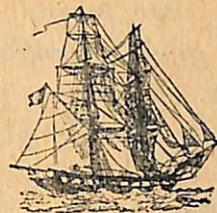

Խոհեմ ձուկը մօտեցաւ խայծին , կռահեց վտանգը և զգուշացաւ :

Յանդուզն ձուկը վազեց , խլեց խայծը , բայց իր քաջութեամբը ինքզինք ազատեց կարթէն :

Դանդաղ ձուկը ապուշի պէս բռնուեցաւ կարթէն : Ձկնորսը հանեց ձուկը ջուրէն և դրաւ սակառին մէջ :

— Ձկնորսն ի՞նչ ըրաւ բռնած ձուկը :

83. — Ն Ա Ի Ը

Քամին ծովուն Երեսն
Ծիծաղադէմ կը մեմեր ,
Եւ կը մղէր դէպ՝ առաջ
Թէ փոքր ու թէ մեծ նաւեր :
Իսկ նաւերը ձօձեղով
Կը խաղային ծովուն հետ ,
Եւ իրենց շայն թուերով
Կը սուրային իբրեւ նետ :

— Քամին ի՞նչպէս առաջ կը քշէ նաւը :

84. — Չ Ա Ր Ա Ճ Ճ Ի Ք Ա Մ Ի Ն

Կը ճանչնամք Հով պապուկը : Ան երկու
տղայ ունի , մէկուն անունն է Չեփիւռիկ ,
միւսին անունն է Քամի :

Չեփիւոիկը շատ խելօք է, ամէն մարդ
կը սիրէ զինք, բայց Քամին շատ շար է.
ան բնաւ խելօք չի կրնար կենալ, ուր որ
երթայ՝ կը կոտորէ, կը թափէ և անհամ կա-
տակներ կ'ընէ:

Չարաճճի Քամին անգամ մը որ դուրս
ելաւ, կը տեսնես որ ասդին օրիորդի մը
գլխարկը կը թուցրնէ գլուխէն. քիչ մը անդին
ուրիշի մը հովանոցը ետև կը դարձնէ:
Մէյմնալ կը նայիս որ կը յարձակի տան-
տիկնոջ փռած ճերմակեղէններուն վրայ,
կը խլէ շապիկ մը, կը նետէ դրացիին պար-
տէզը, և ապա փողոցները ինկած՝ կ'արշաւէ
խենդի պէս:

Ահա փողոցի աւազն ու փողին հաւա-
ներ է, վեր կը հանէ, անցորդներուն սւքն
ու բերանը կը լեցնէ ու վրձ... կ'երթայ,
կը կորսուի:

Յանկարծ բաց պատուհանէդ ներս կը
մտնէ, սեղանիդ թուղթերն իրար կ'անցընէ,
կը փչէ, կը մարէ ճրագը և քեզ մութը կը
թողու, ու ինք սուլելով, ծիծաղելով՝ կը
խուսափի վառարանին ծակէն:

Ա.Ռ.Ա.Ծ. — Գաւիին քերածը քաւին կը սսնի:

85. — ԵՐԿՐԻ ՉՈՐՄ ԿՈՂՄԵՐԸ

— Գիտցիր, տղայ, որ երբ կ'ըլլայ առաւօտ՝
Իմ ծոցէս դուրս կ'ընէ ելք
Պայծառ արեւն որուն ունիս դուն կարօտ.
Իմ անունս է Արեւելք:

— Յորեկէն վերջ՝ երբոր կ'ըլլայ իրիկուն,
Գեռ չկոխած խաւար, մութ,
Ես կ'առնեմ ծոցս արեւն որ հոն ըլլայ քուն.
Իմ անունս է Արեւմուտք:

— Ամառէն վերջ՝ երբոր կուգայ սառ ձմեռ
Ու դուն ցուրտէն կը մըսիս,
Իմ ծոցէս միշտ կը փըչեն պաղ քամիներ.
Իմ ալ անունս է Հիւսիս:

— Չմեռէն վերջ՝ երբոր կուգայ շիք գարուն,
Գիտցիր, տղայ, որ իրաւ
Ինձմէ կ'ելլէ շունչը տաքուկ հովերուն.
Իմ ալ անունս է Հարաւ:

— Ի՞նչ կը կոչուին երկրի չորս կողմերը, Ի՞նչպէս
կրնաս որոշել դանոնք:

86.— ՊՍՊՈՒԿԻՆ ՀԱՆԵԼՈՒԿԸ

Զմեռ իրիկուն մը տանուտէր Խաչոյենց դուռը զարկաւ ծերուկ մուրացիկ մը : Դուռը բացին :

Ծերուկը աղաչական կերպարանքով մը ըսաւ :

— Ես դարիպ եմ, ի՞նչ կ'ըլլայ, զիս այս գիշեր ներս առէք, ախոռին անկիւնը տեղ մը տուէք, պառկիմ :

Խաչոյի կինը զթասիրտ էր. խղճաց ծերուկին վրայ, գանի ներս առաւ ու տարաւ մեծ սենեակը, օճախին գլուխը նստեցուց :

Ընթրիքէն վերջ՝ Խաչոյի թոռնիկները ժողվուեցան հիւր ծերուկին գլուխը և ըսին :

— Պապուկ, պապուկ, մեզի հէքեաթ մը պատմէ :

— Ես հէքեաթ-մէքեաթ չեմ գիտեր, ըսաւ ծերուկը :

Փոքրիկները հէքեաթը շատ կը սիրէին. ուստի շատ աղաչեցին պապուկին որ անպատճառ բան մը պատմէ : Պապուկը՝ ճարը հատած, երբոր կը մտածէր թէ ի՞նչ պատմէ, նայեցաւ որ պատէն հարսին ոսկի շարոցը կախուած է, դարակին վրայ նորուկ կարմիր մուճակ մը դրուած է, ախոռէն ալ

Ղորիի մը խրինջալու ձայնը կուգայ ականջին : Այն ատեն պապուկը տղոց դարձաւ ու ըսաւ :

— Ես հէքեաթ-մէքեաթ չեմ գիտեր, բայց ձեզի հանելուկ մը գուրցեմ, գիտցէք :

Պատին ճնկըրիկը ծոցիկս,

Ըռաֆին կարմրուկը տոտիկս,

Ախոռին քսքսուկը տկուկս,

Առտուն պապուկը ո՞ւր կը գտնէք...:

Տղաքը չհասկցան պապուկին հանելուկը, նորէն նորէն ըսել տուին, շատ մտածեցին, շատ ալ խնդացին, մինչև որ քուներնին տարաւ :

Առտու եղաւ ամէնքն ալ արթնցան, ելան : Պապուկը փնտուեցին, բայց պապուկ չկար, գնացեր էր : Մէյմսալ նայեցան որ պատին ոսկի շարոցը չկայ, դարակին մուճակն ալ չկայ, ախոռին Ղորին ալ չկայ :

Հիմա գիտցէ՛ք նայիմ, ի՞նչ էր պապուկին հանելուկը :

87. — Բ Ա Դ Ի Կ Ը

Բա՛ղիկ, բա՛ղիկ,

Կարմիր թաթիկ,

Ո՞ւր կ'երթաս դուն

Կամաց, կամաց,

Չագուկներդ

Չորս կողմդ առած :

— Կ'երթամ վնիս ջուր գտնելու

Չագուկներդ շուսնաշու,

Չագուկներդ մաֆուր, մաֆուր,

Տղոց երեսն է աղս ու մուր :

— Բաղդատեցէ՛ք բաղը հաւուն հեռ. բաղը լ՛նչ կը սիրէ. հաւը ջուր կը սիրէ :

Ա.Ռ.Ա.Ծ.— Բաղը ջուր կը պոռայ, հաւը՝ ջուր :

88.— Մ Ա Մ Ա Ն Ո Ւ Ա Ն Ծ Ե Ղ Ը

Կ'ըլայ չ'ըլար, ժամանակին մամա մը կ'ըլայ :

Օր մը մաման այծը կթելով՝ կաթը մէկ կողմ կը դնէ: Մէյմնալ անծեղ մը կուգայ, մամային կաթը կ'ուտէ, կը թափէ: Մաման վրայ հասնելով՝ ձեռքի փայտովը անծեղին կը զարնէ, պոչը կը կտրէ :

Անծեղը կ'ըսէ

— Մ'ամա, մ'ամա, պոչիկս տուր :

Մաման ալ կ'ըսէ :

— Կաթս տուր որ պոչիկդ տամ :

Անծեղը կ'երթայ կովուն ու կ'ըսէ :

— Կո՛վիկ, կո՛վիկ, կաթ տուր ինձի :

Կովն ալ կ'ըսէ :

— Խոտ բեր ինձի որ կաթ տամ :

Անծեղը կ'երթայ արտին ու կ'ըսէ :

— Ա՛րտիկ, ա՛րտիկ, խոտ տուր ինձի :

Արտն ալ կ'ըսէ :

— Չուր բեր ինձի որ խոտ տամ :

Անծեղը կ'երթայ աղբիւրին ու կ'ըսէ :

— Ա՛ղբիւր, ա՛ղբիւր, ջուր տուր ինձի :

Աղբիւրն ալ կ'ըսէ :

— Կո՛ւժ բեր ինձի որ ջուր տամ :

Անծեղը կ'երթայ աղջկան մը ու կ'ըսէ :

— Ա՛ղջիկ, ա՛ղջիկ, կուժդ ինձի տուր :

Աղջիկն ալ կ'ըսէ :

— Ինձի կօշիկ բեր որ կուժս տամ :

Անձեզը կ'երթայ կօշկակարին ու կ'ըսէ :

Կօշկար, կօշկար, ինձի կօշիկ տուր :

Կօշկարն ալ կ'ըսէ :

— Կաշի բեր ինձի որ կօշիկ տամ :

Անձեզը կ'երթայ խաղախորդին ու կ'ըսէ :

Խաղախորդ, խաղախորդ, ինձի կաշի տուր :

Խաղախորդն ալ կ'ըսէ :

— Հաց բեր ինձի որ կաշի տամ :

Անձեզը կ'երթայ հացարարին ու կ'ըսէ :

— Հացարար, հացարար, հաց տուր ինձի :

Հացարարն ալ կ'ըսէ :

— Ալիւր բեր ինձի որ հաց տամ :

Անձեզը կ'երթայ ջաղացպանին ու կ'ըսէ :

— Ջաղացպան, ջաղացպան, ինձի ալիւր տուր :

Ջաղացպանն ալ կ'ըսէ :

— Յորեն բեր ինձի որ ալիւր տամ :

Անձեզը կ'երթայ կալուորին ու կ'ըսէ :

— Կալուոր, կալուոր, ինձի ցորեն տուր :

Վերջապէս կալուորը կուտայ ցորենը :

Անձեզը կը տանի ցորենը ջաղացպանին, ջաղացպանն իրեն ալիւր կուտայ, ալիւրը կը տանի հացարարին, հացարարն իրեն հաց

կուտայ, հացը կը տանի խաղախորդին, խաղախորդն իրեն կաշի կուտայ, կաշին կը տանի կօշկարին, կօշկարն իրեն կօշիկ կուտայ, կօշիկը կը տանի աղջկան, աղջիկն իրեն կուժ կուտայ, կուժը կը տանի աղբիւրին, աղբիւրն իրեն ջուր կուտայ, ջուրը կը տանի արտին, արտիկն իրեն խոտ կուտայ, խոտը կը տանի կովուն, կովիկն իրեն կաթ կուտայ, կաթը կը տանի մամային, մաման ալ իրեն պօշիկը կուտայ :

89. — Տ Օ Ն Ի Օ Ր Ե Ր

Յունուարին մենք ունինք Ծնունդ,
Փետրուարին՝ Տաճար-Գալուստ :
Մարտը մեզի կը բերէ Չատիկ,
Հետն ալ մի թունդ Նաւակատիբ :
Ապրիլը՝ մեժ Սուրբ Աւետում,
Մայիսին ալ Սուրբ Համբարձում :
Յունիսը կը բերէ վերուստ
Շրնորհք բաժնող Հոգեգալուստ :
Յուլիսը միշտ փայլուն, պայծառ
Կը բերէ մեզի Սուրբ Վարդավառ :
Օգոստոսին ալ ճիշդ կէսին՝

Վերափոխումըն Սուրբ Կոյսին :
Սեպտեմբերին Սուրբ Խաչ Կուգայ ,
Անկէ վերջն ալ Խաչ Վարագայ :

— Դեռ ուրիշ ինչ տօներ գիտէք :

90.—ՇՈՒՏԱՍԵԼՈՒԿ

Մեր պարտէզին ծայրը կայ տասը տան-
ձի ծառ :

Տասը տանձի ծառին ծայրը տասը ծանր
տանձ :

Չեր պարտէզին ծայրն ալ կայ տասը
տանձի ծառ . տասը տանձի ծառին ծայրը
տասը ծանր տանձ :

91.—Ծ Ո Ւ Ղ Ա Կ Ը

Շատ մը մկնիկներ միասին կը խաղա-
յին , անհոգ և ուրախ : Ունէին փայլուն գորշ
մորթ և երկանկէկ պեխեր :

Առտու մը մաման կանչեց զիրենք ու
ըսաւ :

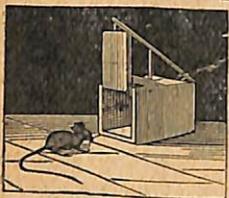
—Մտիկ ըրէք, ձագճկներս, ձեզի խրատ
մը պիտի տամ : Մարդիկ մեզ կ'ատեն . տու-
ներու մէջ կատու կը պահեն որ մեզ ուտէ ,
ծուղակ կը լարեն որ մեզ բռնէ : Չգոյշ կե-
ցէք, չըլլայ որ փորձանքի հանդիպիք : Փա-
խէք մանաւանդ ծուղակներէն :

Մկնիկները խօսք տուին մամային խը-
րատը պահելու :

Անոնցմէ մէկը որ միւսներէն աւելի
անվախ էր, օր մը հեռացաւ քիչ մը իրենց
ծակէն : Յանկարծ անկիւն մը աչքին հան-
դիպեցաւ ծուղակ մը : Ուղեց գիտնալ թէ
ծուղակն ինչ տեսակ բան մըն է . կամաց
կամաց մօտեցաւ ու տեսաւ ծուղակին մէջ
ապուխտի իւղոտ կտոր մը :

Իրաւ որ ապուխտը շատ անուշ կը
հոտէր : Մկնիկը փափաքեցաւ աւելի մօտէն
հոտտել զայն, քիչ մըն ալ առաջացաւ, յե-

տոյ ետ գնաց, նորէն առաջացաւ և վերջապէս ապուխտին դպաւ :

Շրմխ... ծուղակը փակուեցաւ ու խեղճ մկնիկը բանտարկուեցաւ մէջը :

Ժամ մը վերջը տանտէրը եկաւ, բերաւ կատուն և բացաւ ծուղակին դուռը :

— Ի՞նչ ըրաւ կատուն մկնիկին երբոր ծուղակը բացուեցաւ :

Ա.Ռ.Ա.Ծ.— Կասուին խաղը մուկին մահն է :

92.— ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐՈՒ ՎԷՃԸ

Ախոռին մէջ միասին կանգնած էին եզը, կովը, ձին ու էջը : Գիշեր մը ասոնք վէճի բռնուեցան իրարու հետ, թէ տէրը՝ իրենցմէ որն աւելի կը սիրէ :

— Ի հարկէ մեր տէրը ամէնէն աւելի զիս կը սիրէ, կ'ըսէր եզը, ես եմ որ անոր արտը կը հերկեմ, ցորենը կը կամուսեմ, սայլը կը քաշեմ: Եթէ ես չըլլայի, ան ի՞նչպէս պիտի ապրէր :

— Ո՛չ, ո՛չ, վրայ բերաւ կովը, մեր տէրը զիս կը սիրէ ամէնէն աւելի. չէ՞ մի որ ես եմ որ կը դիեցնեմ ու կը մեծցնեմ քեզի պէս ելները: Ու յետոյ ես տիրոջս կուտամ կախի, մածուն, սեր ու կարագ և կը կերակրեմ՝ անոր ամբողջ ընտանիքը :

— Կը սխալիք, ձայնեց անդիէն աշխոյժ ձին շփացած ձեւով մը, մեր տէրը զիս ձեզմէ աւելի կը սիրէ. չէ՞ք տեսներ թէ ան ի՞նչպէս զիս կը փայփայէ, ի՞նչպէս գեղեցիկ թամբով զիս կը զարդարէ, որովհետեւ ես եմ որ զինք իմ վրաս կը հեծցնեմ ու կը պտտցնեմ լեռ ու սար, դաշտ ու անտառ :

— Բարեկամներ, կանչեց անդիէն ականջը կախ իշուկը, մի՛ մոռնաք թէ մեր տիրոջը համար ամէնէն աւելի ես կ'աշխատիմ. ես եմ որ փայտ կը կրեմ անտառէն, ցորենը կը տանիմ շագացք ու ալիւրը կը բերեմ. ու դեռ ո՞ր մէկն ըսեմ. բոպէ մը հանգիստ կեցած չունիմ. ո՛չ մէկը ինձի չափ չարքաշ էք. մեր տէրը պէտք է որ ամէնէն աւելի զիս սիրէ :

Շունը որ ախոռին դրան դուրսը պառկած էր, լսեց ներսի կենդանիներուն վէճը, և չկրնալով համբերել, ինք ալ խօսքի մէջ ինկաւ :

— Պարապ խօսքեր կ'ընէք, ըսաւ, ո՞վ չի գիտեր որ մեր տէրը ձեր բոլորէն աւելի զիս կը սիրէ, վասնզի գիշեր ցերեկ ես կը պահպանեմ անոր հօտերը, տունը և բոլոր հարստութիւնը:

Այդ պահուն տէրը վրայ եկաւ և իմանալով վիճաբանութիւնը, ըսաւ.

— Իրարու հետ մի՛ վիճիք, դուք ամենքդ ալ ինծի հարկաւոր էք, ո՛չ մէկդ կրնայ ընել միւսին ըրածը. այդ պատճառաւ ես ձեզ ամէնքդ ալ կը սիրեմ:

— Ի՞նչ ծառայութիւններ կ'ընեն մեզի այժը, ոչխարը, հաւը, սագը, ուղտը. գոմէշը:

93.— ԼՈՒՍԻՆ ՊԱՊՈՒԿ

Նայէ՛, տղա՛ս, լեռան վրայ
Լուսին պապուկն է ելեր,
Երկիւնին ի վեր կ'երթայ պայծառ,
Ոսկիէն գոյն է խրչեր:

Եկո՛ւր, եկո՛ւր, յուսին պապուկ,
Մտի՛ր մանչուս ծոցը փափուկ:
Նայէ՛, մա՛նչքս, յուսին պապուն
Լոյս-երեսին կրս-կրոր,

Ի՛նչ մանտրիկ քիթ ու քերան
Այկունք ունի աւ աղուոր:

Եկո՛ւր, եկո՛ւր, յուսին պապուկ,
Մտի՛ր մանչուս ծոցը փափուկ:

Այ ի՛նչ մանչուս, յուսին պապուկ,
Մի՛ նայիր ծուռ ծուռ դեմքին,
Չէ՛, զարակրս ա՛յ խելոք է,
Չըլլա՛յ ձրգես քար գլխին:

Եկո՛ւր, եկո՛ւր, յուսին պապուկ,
Մտի՛ր մանչուս ծոցը փափուկ:

Կանչէ՛, մա՛նչքս, յուսին պապր,
Կանչէ՛ ձայնովդ աւնուշիկ.
Թո՛ղ վար իջնէ, ու իրարու
Տըռէ՛ք սիրոյ բիւր պայիկ:

Եկո՛ւր, եկո՛ւր, յուսին պապուկ,
Մտի՛ր մանչուս ծոցը փափուկ:

Թափէ՛ վերէն, յուսին պապուկ,
Մանչուս շատ շատ խելք, շնորհ,
Որ իմաստուն, բարի ըլլայ
Ու հրնազանդ միշտ իր մօր:

Եկո՛ւր, եկո՛ւր, յուսին պապուկ,
Մտի՛ր մանչուս ծոցը փափուկ:

ՀԱՆՆԼՈՒԿ 9. — Լեռան ետեւ կես կաքայ:

94. — ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԸ ԴԱՇՏԻՆ ՄԷՉ

Առտու է. պատիկ տղաք դպրոց կ'երթան: Երեք մանուկներ ալ դաշտը ելան պտրտելու, զբօսանք ընելու: Այնտեղ տեսան տեսակ տեսակ սիրուն բզէզներ, որ բզզալով, սզզալով՝ ուրախ գուարթ կը թռչէին օդին մէջ:

— Սիրուն բզէզներ, եկէք, մեզի հետ խաղացէք, ըսին մանուկները:

— Ո՛չ, ո՛չ, մենք գործ ունինք, մենք չենք կրնար ձեզի հետ խաղալ, ըսին բզէզները միաբերան, ու թռան, հեռացան:

Մանուկները գնացին, գնացին և խումբ մը մրջիւններ տեսան:

— Փոքրիկ մրջիւններ, եկէք, քիչ մը խաղանք միասին:

— Ո՛չ, ո՛չ, մենք գործ ունինք, մենք ժամանակ չունինք խաղալու, մենք պաշար հաւաքելու վրայ ենք, ըսին մրջիւնները ու շարունակեցին ճամբանին:

Մանուկները նորէն քալեցին ու տեսան շատ թռչուններ, որ ճլուլլալով կը թռչէին վեր վար:

— Սիրելի թռչնիկներ, եկէք, քիչ մը խաղանք միատեղ, ըսին մանուկները:

— Ո՛չ, ո՛չ, մենք գործ ունինք, մենք մեր ձագերուն կեր կը տանինք, մենք չենք կրնար ձեզի հետ խաղալ, ըսին թռչունները, ու սուրացին շտապով:

Մանուկները քիչ մըն ալ քալեցին ու յանկարծ ծառերու վրայ տեսան սկիւռներ որ արագ արագ կը վազէին ոտոտտելով:

— Փափկիկ սկիւռներ, եկէք, վար իջէք, քիչ մը խաղանք միատեղ, ըսին մանուկները:

— Ո՛չ, ո՛չ, մենք գործ ունինք, մենք ուտեստ պիտի ճարենք, մենք ժամանակ չունինք խաղալու, ըսին սկիւռները, ու աւելի արագ փախան, գնացին:

Մանուկները նորէն առաջ քալեցին ու տեսան առուակ մը որ գիլգիլ կը հոսէր:

— Վճիտ առուակ, կեցի՛ր, քիչ մը խաղանք միասին, ըսին մանուկները:

— Ո՛չ, ո՛չ, ես գործ ունիմ, ես ժամանակ չունիմ ձեզի հետ խաղալու. բոյսեր, թուփեր, ծառեր ու ծաղիկներ ինծի կ'սպասեն: Ինծի կը սպասեն այծեր, ոչխարներ, ուլեր, գառնուկներ որ անուշ ջուրէս խմեն, զովանան: Ինծի կը սպասեն ուրիշ առուներ. մենք իրարու կը միանանք, կը մեծնանք, ջաղացքի բարերը կը դարձնենք որ ձեզի

համար ալիւր պատրաստուի, ըսաւ առ-
ուակը ու շարունակեց գլգլալով հոսիլ :

Մանուկները տխրեցան. անոնք զար-
մացան թէ ինչո՞ւ ո՛չ մէկը չուզեր իրենց
հետ խաղալ :

— Մանուկներն ի՞նչ պարտէին ընել :

ԱՌԱՄ.— Ես աղա, դուն աղա, ջաղացքն ո՞վ աղա :

95. — ԶԱՂԱՅՔԸ

Մեր գիւղին շատ մօտիկ՝
Զաղացք մը կայ մենիկ .
Կը լուռի ամէն օր
Միակերպ իր ժխոր :
Ան գարի կամ ցորեն
Շարունակ աղալէն ,

Կը դառնայ օրն ի բուն ,
Զայրագին, անըկուն :
Զաղապանն ու իր կին
Շատ բարի սիրո՞ւ լնին .
Ամէն մարդ անոնց քով
Կը գտնէ ի էր, գորով :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 10.— Երկու սար, կը կրճեն զիրար :

96. — ՎԱԳՐՆ ՈՒ ԿԱՏՈՒՆ

Վագրը կատու տեսած չէր ամենեւին :
Օր մը կը հանդիպի կատուին ու կ'ըսէ :
— Գեռնորդի, դուն մեզմէ կը նմանիս ,
ինչո՞ւ այսչափ պզտիկ մնացեր ես :
Կատուն կ'ըսէ :

—Մի, մի հարցներ, քեռի, աղամոր-
դիին ձեռքն ինկողը ասանկ պզտիկ կը
մնայ :

—Ո՛վ է դա աղամորդին, ցուցնուր նա-
յիմ, կ'ըսէ վագրը :

Կատուն ալ կը տանի վագրը ու անոր
կը ցուցնէ մարդ մը որ լեռը փայտ կը
կտրէր :

Վագրը կը մօտենայ մարդուն ու կ'ըսէ :

—Դո՛ւն ես աղամորդին, եկուր նայիմ,
մէյմը հետդ մարտնչինք :

—Շատ լաւ, մարտնչինք, կ'ըսէ մարդը,
բայց կը վախնամ որ կը փախչիս. մինչեւ
որ երթամ, ուժս տունէն բերեմ, եկուր
թաթդ սատեղ դիր որ չփախչիս, կ'ըսէ
մարդը, ցոյց տալով ճեղքը կոճղին որուն
զարկած էր կացինը :

—Չեմ փախչիր, կ'ըսէ վագրը ու միա-
միտ կերպով թաթը կը դնէ ճեղքին մէջ :
Մարդը անմիջապէս անդիէն կացինը դուրս
կը քաշէ ճեղքէն և վագրին թաթը կը սեղ-
մըւի կոճղին մէջտեղ :

Մարդը իսկոյն փայտ մը կ'առնէ, ու
կ'սկսի սաստիկ ծեծել վագրը :

—Աման, քեռորդի, աս ինչ թակարդ էր
որ ձգեցիր դիս. ողջ մնայի, հոգ չէր՝ քեզի

չափ մնայի, կ'ըսէ վագրը, ողբազին մոն-
չելով :

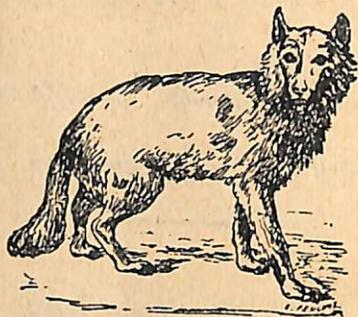
—Վագրը ո՛ւր կը բնակի, կատուն՝ ո՛ւր :

—Ա.Ռ.Ա.Ծ.—Մե՛ծ կեր, մե՛ծ մի՛ խօսիր :

97.—ՎԻՃԱԿԻ ԵՐԳ

Աս ի՛նչ կոճիկ մոճիկ է,
եկեր իջեր մեր տունը.
Շարե շապիկ հագեր է,
Քթան շաչիկ ձգեր է,
Բակն արեւով լցեր է,
Մանուկ տղան տեսեր է,
Գնացեր, մօրկան դստեր է,
Մօրկան խելքիկն անցեր է,
Խոյ մը մասաղ ըրեր է:
Քար գողնամ, խի՞մ գողնամ,
Եօթն աղբուրե ջուր գողնամ:

98.—ԳԱՅԼՆ ՈՒ ՄՕՐ ՎՐԷԺԸ

Գեղացի կին մը արտին մէջ կ'աշխատէր իր էրկանը հետ : Իր փոքրիկ երախան ալ դրած էր արտին եզերքը ուր կը քնանար ան մշիկ, մշիկ :

Կէսօրին էրիկը իջաւ ձորը՝ ջուր բերելու համար : Այդ պահուն անօթի գայլ մը յանկարծ դուրս ելաւ մօտակայ անտառէն և արտին եզերքէն երախան յափշտակեց, տարաւ :

Մայրը տեսաւ ու վազեց գայլին ետեւէն, վազեց, վազեց ու շունչը կտրած՝ կանգնեցաւ սարի մը գլուխը : Այնտեղէն սկսաւ գայլին ետեւէն անէծքներ կարգալ :

—Անողորմ գազան, կրողը տանի քեզ,

հըր կը տանիս երախաս, աչքդ կուրնայ, տունդ աւերի, գետինն անցնիս, անողորմ, չար . . . :

Այսպէս բաւական պոռալ-կանչելէ յետոյ՝ յայրը հանդարտօրէն դարձաւ արտը և յալթական ձեւով մը էրկանն ըսաւ .

—Չար գայլը տարաւ երախան, բայց ես ալ վրէժս առի, ետեւէն խօսք չափեցի, խօսք չափեցի որ . . . :

99. — ՄԱՆՈՒԿՆ ՈՒ ԶՈՒՐԸ

Հովտէն ի վար սա վայրենի
Զար մը զուլալ գիւ, գիւ կ'անցնի
Թուխ մանուկ մը ափն է վազեր,
Ձեռքն ու երեսն է լուացեր .
Լրուացեր է ձեռքն ու երես,
Դարձեր ջուրին է հարցոցեր :
—Դուն ո՞ր լեռնէն կուգաս, ջրբիկ,
Ա՛յ իմ պաղճիկ ջրբիկ մեղրիկ :
—Ես կուգամ այն լեռնէն բարձրիկ
Որ հին ու նոր ձիւն կայ վերան :
—Դուն ո՞ր առուն կ'երթաս, ջրբիկ,
Ա՛յ իմ պաղճիկ ջրբիկ մեղրիկ :

— Ես կ'երթամ այն առուն գողտրիկ
 Որուն ափերն են ծաղկալից:
 — Դուն ո՞ր պարտէզ կ'երթաս, ջը՛րիկ,
 Այ իմ պաղճիկ ջըրիկ մեղրիկ:
 — Ես կ'երթամ այն պարտէզ քաղցրիկ
 Ուր պլպուլը կ'երգէ այգուն:
 — Դուն ո՞ր ծառը կը ջրես, ջը՛րիկ,
 Այ իմ պաղճիկ ջըրիկ մեղրիկ:
 — Ես կը ջրեմ այն ծառն աղուորիկ
 Որուն տակն է մշտադալար:

100. — ՈՍԿԻԻՆ ՈՒ ԵՐԿԱԹԻՆ ՎԷՃԸ

Անգամ մը ոսկին ու երկաթը իրարու
 հետ վէճի բռնուեցան:

— Ես ամէնէն ընտիր մետաղն եմ, կ'ը-
 սէր ոսկին, ամէնքը զիս կը սիրեն ու կը
 պաշտեն: Մարդիկ ինձմով շինած են զրամը,
 ինձմով կը շինեն գեղեցիկ շղթաներ, սիրուն
 մանեակներ, մատանիներ, օղեր և ուրիշ
 շատ ազուոր զարդարանքներ: Է՛հ, ինչ եր-
 կարեմ, ես ամբողջ աշխարհը կրնամ գնել:

— Շատ մի պարծենար, պատասխանեց
 երկաթը, իրաւ է թէ մարդիկ քեզի շատ ե-

րես կուտան, բայց իմ ծառայութիւններէս
 ո՛չ մէկը կրնաս կատարել դուն: Տուն շինե-
 լու համար մարդիկ ոսկի կացինով չեն կըտ-
 րեր փայտը, ցորեն հասցրնելու համար ար-
 տը ոսկի արօրով չեն հերկեր, տեսակ տե-
 սակ մեքենաները ոսկիով չեն շիներ: Ու
 յետոյ եթէ մարդիկ ինձմով շինէին բրիչը,
 ի՞նչպէս քեզ պիտի հանէին հողին տակէն:
 Ոսկին ուզեց պատասխան տալ, բայց
 պատասխան չգտաւ:

— Ի՞նչով կը շինեն արօրը, բահը, կացինը, ուրազը,
 մուրճը, բրիչը մեքենաները:

— Դեռ ուրիշ ի՞նչ մետաղներ գիտէք:

Մետաղներն ո՞ւրկէ կը հանեն և ի՞նչպէս:

101.—ԱՂՈՒՔՄՆ ՈՒ ԽԱՂՈՂԸ

Աղուէսը շատ վաղեր ու յոգներ էր,
շատ ալ ծարաւած էր:

Այդ պահուն այգիի մը քովէն անցնելով տեսաւ բարձր սարփինային վրայ դեղին, հասուն խաղողներ:

Սա խաղողէն քիչ մը ուտեմ, ըսաւ աղուէսը ու մօտեցաւ սարփինային:

Աղուէսը վեր ցատքեց, բայց չհասաւ խաղողին: Նորէն ու նորէն ցատքեց, դարձեալ չկրցաւ հասնիլ:

Աղուէսին բերնին ջուրերը կը վազէր, սակայն ինչ օգուտ. սարփինան շատ բարձր էր:

Այն ատեն աղուէսն ըսաւ:

— Դեռ խակ են այդ խաղողները, շատ թթու ըլլալու են. չեմ ուզեր ազոխ ուտել: Ու գլուխը կախած՝ հեռացաւ գնաց:

Ա.Ռ.Ա.Ծ.— Կասուն մտին չնասաւ. ըսաւ՝ հոսած է:

102.—ԵԼԱՆՔ ԳՆԱՅԻՆՔ

Ելանք, գնացիմք Գալիլիա,
Գալիլիա ծով մը կար,
Ծովուն մէջ ծառ մը կար,
Ծառին վրայ բոյն մը կար,
Բոյնին մէջ հաւկիթ մը կար,
Հաւկիթին մէջ ձագ մը կար:

Ան ձագը անդամակ մորթեցին,
Անկրակ եփեցին,
Ով կերաւ՝ զարմացաւ,
Ով չկերաւ՝ ճաքեցաւ:

103.—ԱՄՊ-ՄԱՅՐԻԿԸ

Ամպ-մայրիկը երկու խելօք աղջիկներ
ունի և երկու ալ անառակ մանչեր:

Աղջիկներէն մին փոքրիկ քնքուշ էակ
մըն է. անունն է Յօղիկ: Սա զարունին ու
աշունին ամէն առտու գաղտնաբար կուգայ,
պսպղուն մարգարիտներ կը շարէ տերեւ-
ներու, ծաղիկներու և խոտերու վրայ:

Ասոր քուրիկը կը կոչուի Չընիկ: Աս
ալ ճերմակ բամպակ աղջիկ մըն է որ ճը-

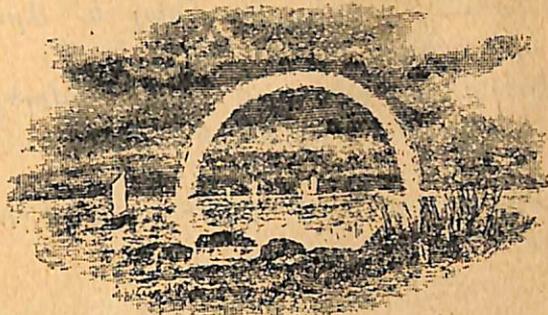
մեռը, ցուրտը գալուն պէս՝ մէջտեղ կ'ելլէ, իր սպիտակ քօղը կը փռէ լեռներու, սարերու, դաշտերու և անտառներու վրայ :

Ամպ-մայրիկին մանչերէն մին Անձրեւիկն է որ յաճախ կը ծեծէ մեր պատուհաններն ու տանիքները, ուժգին թափով կ'իյնայ գետին, հեղեղներ կը ձեւացնէ ու ամէն ինչ տակն ու վրայ կ'ընէ : Բայց եթէ խելօք ատենին հանդիպի, կը թարմացնէ ծառերն ու բոյսերը, կը գովացնէ չորցած հողը :

Ամէնէն չարն է ասոր եղբայրը որ կը կոչուի Կարկուտիկ։ Սա խենդ Փոթորիկին հետ ընկերացած՝ կուգայ շատ անգամ, կը կոտորէ, կը թափէ, կը ջարդէ, կը փշրէ ինչ որ առջեւը հանդիպի, ապակի, ծառ, ճիւղ, բոյս, արտ և ուրիշ բաներ :

Ամպ-մայրիկը յաճախ կը սրգոզի իր անառակ մանչերուն, Անձրեւիկին ու Կարկուտիկին, իրենց այս շարութեանցը համար, և ահռելի որոտումներով, փայլատակումներով կը սաստէ զիրենք, բայց անոնք չեն խելօքնար, ու կը շարունակեն իրենց շարութիւնները :

— Ի՞նչ կը պատահի շատ անգամ անձրեւին ու Կարկուտին հետ միասին :

104. — Ծ Ի Ա Մ Ա Ն Ը

Անձրեւէն ետք ամպերն սկսան ցրուիլ : Անոնց տակէն Արեւը դուրս հանեց իր պայծառ դէմքը և երկինքի կամարին վրայ ձգեց իր գոյնզգոյն, նաշխուն Ծիրանի Գօտին : Ծիածանն էր որ ծագեր էր :

Անիկա այնչափ գեղեցիկ, այնչափ շքեղ էր որ ամէն մարդ կանգնած՝ կը դիտէր զայն հիացումով : Ծիածանը գոռոզացաւ և սկսաւ պարծենալ թէ ինք Արեւէն աւելի աղուորիկ է :

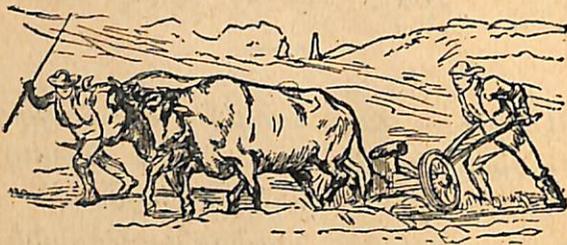
Արեւն ալ ըսաւ :

— Իրաւ է թէ գեղեցիկ ես, բայց միթէ առանց ինձի կրնաս ըլլալ չէ որ ինձմէ ելած ես :

Ծիածանը չուզեց հասկնալ և Արեւին վրայ ծիծաղեցաւ :

Արեւը բարկացաւ, մտաւ ամպերուն տակ, և Ծիածանն ալ անհետ եղաւ :

— Ե՞րբ կը ծագի Ծիածանը, առանց Արեւի ծիածան կը ծագի :

105. — ԳՈՒԹԱՆԵՐԳ

Առաւօտու աստղն երեւաց,
Բարիլուսու դռներն են բաց.
Բացուի բարով լուս-աղօթրան,
Հանեմ գութան, լծեմ սարուած:
Դէհ, վեր կացեք, ժիր գոմշուկներ,
Գութան երթանք, արա վարելու:
Մաճկալ բարեւ տուաւ Աստծուն,
Գութան հասաւ արտին գլուխ,

Մաժկալն ասաց. «Ե՛մ Տէր Աստուած»:
Խոփն օձի պէս առաջ սողաց :

ԱՌԱՄ. — Մշա՛կ, քի՛չ խօսե, շա՛ս ակօսե:

106. — ԱԻԱԳ ՄԿՆԻԿՆ ՈՒ ԱՔԼՈՐ ԱՂԱՆ

Աւագ մկնիկ խաթունն ու աքլոր աղան ամուսնացան իրարու հետ : Օր մը աքլորը դուրս ելաւ կեր ճարելու : Մկնիկն ալ թոնիրը վառեց որ բան մը եփէ : Մէյ մըն ալ թոնիրն ինկաւ բռնկեցաւ, ու ճզրր ճզրր այրեցաւ :

Իրիկուան աքլորը դարձաւ տուն . նա-յեցաւ որ մուկը թոնիրն ինկեր, այրեր է : Լացաւ, լացաւ, գլուխին մոխիր ցանեց ու նստաւ :

Հեռուէն ճնճղուկ մը տեսաւ աքլորը ու հարցուց :

— Աքլորիկ. ինչո՞ւ եղար մոխրաչփիկ :

Աքլորն ալ ըսաւ :

— Ա՛խ, աքլոր մոխրաչփիկ, աւագ մկնիկըն ինկեր է թոնիր, եղեր է չստիկ-մստիկ :

Աս որ լսեց ճնճողուկը թափեց փետուր
ները և ծառի մը կատարը նստաւ : Ծառը
հարցուց :

— Ծնճողիկ, ինչո՞ւ եղար թեւաթփիկ :
Ծնճողուկն ըսաւ :

— Ա՛խ, ճնճողիկ թեւաթփիկ, աքլորիկ
մոխրաչփիկ, աւագ մկնիկն ընկեր թոնիր,
եղեր է չստիկ-մստիկ :

Ծառին ճիւղերը կոտորտեցան, թափե-
ցան գետինը քարին վրայ : Քարը հարցուց :

— Ծառիկ, ինչո՞ւ եղար ճղակոտոր :

Ծառն ալ ըսաւ :

— Ա՛խ, ծառիկ ճղակոտոր, ճնճողիկ
թեւաթփիկ, աքլորիկ մոխրաչփիկ, աւագ
մկնիկն ընկեր թոնիր, եղեր է չստիկ-մստիկ :

Քարը գլորեցաւ, գնաց ընկաւ վտակը :
Վտակը հարցուց :

— Քա՛րիկ, ինչո՞ւ եղար գլոր-մլոր :

Քարն ալ ըսաւ :

— Ա՛խ, քարիկ գլոր մլոր, ծառիկ ճղա-
կոտոր, ճնճողիկ թեւաթփիկ, աքլորիկ մոխ-
րաչփիկ, աւագ մկնիկն ընկեր թոնիր, եղեր
է չստիկ-մստիկ :

Վտակին ջուրն իսկոյն արիւնի փոխուե-
ցաւ :

Լուսանման աղջիկ մը կուժն ուսին՝ ե-
կաւ վտակէն ջուր առնելու : Երբոր տեսաւ
որ ջուրն արիւնի փոխուեց է, հարցուց :

— Վտակիկ, ինչո՞ւ եղար արիւն-մարիւն :
Վտակն ալ ըսաւ :

— Ա՛խ, վտակիկ արիւն-մարիւն, քարիկ
գլոր-մլոր, ծառիկ ճղակոտոր, ճնճողիկ թե-
ւաթփիկ, աքլորիկ մոխրաչփիկ, աւագ մկնի-
կըն ընկեր թոնիր, եղեր է չստիկ-մստիկ :

Աղջիկը կուժը նետեց, կոտորտեց ու
տուն դարձաւ : Տատը հարցուց :

— Ա՛ղջիկ, ինչո՞ւ կուժն ըրիր կտոր կտոր :
Աղջիկն ալ ըսաւ :

— Ա՛խ, տատիկ, աղջիկը կուժ կոտոր-
կոտոր, վտակիկ արիւն-մարիւն, քարիկ գլոր-
մլոր, ծառիկ ճղակոտոր, ճնճողիկ թեւա-
թփիկ, աքլորիկ մոխրաչփիկ, աւագ մկնիկն
ընկեր թոնիր, եղեր է չստիկ-մստիկ :

Տատը ցաւէն մօրուքը ածիլեց ու նըս-
տաւ զուռը : Անդիէն մշակ մը անցաւ լուծ-
քը ուսին, տեսաւ տատը ու հարցուց :

—Տատիկ, ինչո՞ւ եղար մօրուք-ածելուկ:
Տատն ալ ըսաւ:

—Ա՛խ, տատիկ մօրուք-ածելուկ, աղջիկը
կուժ կտոր-կտոր, վտակիկ արիւն-մարիւն,
քարիկ գյոր-մյոր, ծառիկ ճղակոտոր, ճնճու-
ղիկ թեւաթփիկ, աքլորիկ մոխրաչփիկ, ա-
ւազ մկնիկն ընկեր թոնիր, եղեր է չստիկ-
մատիկ:

Մշակը կտորեց լուծքը ու նստաւ, լա-
ցաւ: Ամէն լսողները մեծ սուգ ըրին: Ինչո՞ւ,
ի՞նչ է պատահեր:

Մուկն է մեռեր:

107.—ԱՊՈՒՇԻՆ ՀԷՔԵԱԹԸ

Ժամանակին գեղի մը մէջ երկու եղ-
բայրներ կային, մէկը խելօք, մէկալը՝ ա-
պուշ:

Ապուշ եղբայրը ամէն տեսակ խենդու-
թիւններ կ'ընէր տունին մէջ: Խելօքը համ-
բերութեամբ կը տանէր անոր բոլոր ըրած-
ներուն:

Օր մը ապուշին խելքին փչեց որ եղբօր-
մէն զատուի: Խելօքը ուզեց հակառակիլ,
բայց խենդին ո՞վ կրնայ հակառակիլ:

Ապուշը՝ բաժնելու համար իրենց ու-
նեցածը, խոշոր բիր մը առաւ ձեռքը, մը-
տաւ ախոռ և սկսաւ բոլոր կենդանիներուն
զարնել: Անասունները վեր վեր ցատկեցին
և լեղապատառ զուրս փախան ախոռէն, մի-
նակ ծեր կով մը մնաց որ տեղէն չէր կրնար
շարժիլ:

Ապուշը փախչող կենդանիները եղբօրը
բաժին թողուց, և ինք իրեն բաժին առնե-

լով ծեր կովը, տունէն դուրս ելաւ: Գոհունակ սրտով՝ կովը խառնեց առջեւը և սկսաւ գեղը պտտիլ կովը ծախելու համար: Բայց ծեր կովը ո՞վ կը գնէ:

Դուրս ելաւ գեղէն, ինկաւ լեռ, սար, քաղեց անդադար՝ կովը մշտելով և երբեմն ալ պոռայով:

— Ծախո՞ւ կով, ծախո՞ւ կով, ո՞վ կ'առնէ . . . :

Շատ գնաց, քիչ գնաց, տեսաւ որ յոպոպիկ մը իր բոյնին մէջ նստեր՝ կը կանչէ:

— Իպիպիկ, կուկուկո՞ւկ . . . :

Ապուշը ուրախութեամբ թռչունին մօտ գնաց և հարցուց:

— Դուն կ'առնե՞ս կովս:

— Իպիպիկ, ձայնեց թռչունը:

— Քանի՞ ոսկի կուտաս:

— Կուկուկո՞ւկ . . . :

— Ի՞նչ եօթը ոսկի:

— Իպիպիկ . . . :

— Քիչ մը աւելի չե՞ս տար:

— Կուկուկո՞ւկ . . . :

— Առ, եօթը ոսկի թող ըլլայ, տուր փարան:

— Իպիպիկ . . . :

— Հիմա փարա չունի՞ս:

— Կուկուկո՞ւկ . . . :

— Տասնըհինգ օրէն կուտա՞մ:

— Իպիպիկ . . . :

— Թող ըլլայ, տասնըհինգ օրէն կուգամ, փարան կ'առնեմ, ըսաւ ապուշը, և կովը հոն ձգելով՝ գեղ դարձաւ:

Խելօք եղբայրը երբոր լսեց պատահածը, շատ նեղացաւ, բայց ինչ կրնար ընել:

Ժամանակը լրանալուն՝ ապուշը գնաց հոն՝ ուր ձգած էր կովը և տեսաւ որ կովուն միայն ոսկորներն են մնացեր, և անոնց վրայ հազար-համար թռչուններ թառեր՝ կը կտցեն շարունակ:

Քիչ մը անդին ալ յոպոպիկը նստած՝ նորէն կը կանչէ:

— Իպիպիկ, կուկուկո՞ւկ . . . :

— Ի՞նչ է այս, հարցուց ապուշը յոպոպին, մատա՞ղ ըրիր կովը:

— Իպիպիկ . . . :

— Տէրը ընդունելի ընէ. իմ փարաս տուր որ երթամ:

— Կուկուկոկոկո . . . :

— Նորէն փարա չունիս, ութ օրէն կու տամ :

— Իպիպիկ . . . :

— Աղէկ, ութ օրէն կուգամ, բայց եթէ նորէն չտաս փարաս, գլուխդ կը շախճախեմ, սպաննաց ապուշը, և նորէն գեղ դարձաւ :

Ութ օր վերջ՝ դարձեալ գնաց յոպոպին և դրամն ուզեց : Յոպոպը նորէն կ'անչեց իր սովորական իպիպիկ-կուկուկուկուկու :

— Վայ անպիտան, կ'երեւի թէ դուն իմ փարաս պիտի ուտես, պոռուց ապուշը բարկութեամբ, և ձեռքին բրիչովը ուժգին հարուած մը իջեցուց վերէն վար :

Յոպոպը՝ թը՛ռ, թռաւ, և հարուածը հանդիպեցաւ քարի կտորի մը որ փշրուեցաւ ու անոր տակէն ոսկիներու տարափ մը՝ վազեց գետին :

— Տես, տես, այսչափ փարային վրայ նստեր՝ զիս կը խաղցընէ, շի տար դրամս, ըսաւ ապուշը, և գետինը թափած ոսկիներէն իր կովուն զինը՝ միայն եօթը ոսկի առնելով, դարձաւ գեղը :

Խելօք եղբայրը ապուշին ձեռքը հին, խոշոր, թանկագին ոսկիներ տեսնելով՝ զարմացաւ, և հարցափորձելով՝ հասկցաւ եղելութիւնը :

Երկու եղբայր միասին նորէն գնացին լեռը և հասկցան որ այնտեղ հնուց թաղուած գանձ մը կայ եղեր, և ապուշին բըրիչը անոր հանդիպելով՝ մէջտեղ ելեր է գանձը : Ժողվեցին գետինը ցանուած կարմրուկ ոսկիները, տալրակներով բերին գեղը և աղուոր, աղուոր վայելելով՝ հանգիստ կեանք մը վարեցին :

Ա.Ռ.Ա.Մ. Խենդին հացը, խելօփին փորը :

108.—ԳԻԻՂԻՆ ԱՌԱՒՕՏԸ

Ախ, ես սրբան կը սիրեմ գիւղին առաւօտը, լոյսը կը բացուի ու աքաղաղը իր թափին վրայէն կը պոռայ. կու-կու-լիկ-կու: Իր ձայնին պատասխան կու տան մօտիկ գիւղի իր ընկերները:

Անուշ հովը. խաղալէն, խաղալէն կ'անցնի, երեքցնելով ծառերուն տերեւները: Թոնիրները կը ծխան ու կապոյտ մուխը սիւն սիւն կը բարձրանայ օդին մէջ:

Կր լսուի ահա ժամուն զանգակը, թիբը-թաք, թիբը-թաք, թիբը-թաք: Աղջիկները, կուժը իրենց ուսը առած, աղբիւրը ջուրի կ'երթան:

Կովերը կը բառաչեն, ոչխարները կը մայեն, գոմէշները կը մկան, կը լծուին ու կը քաշեն սայլը:

Սայլին վրայ նստած է գեղացի մանու-

կը, կը յօրանջէ, և իր երկայն մահակով կը խթէ գոմէշներուն կողը՝ պօռալով:

— Հօ, հօ սեւուկ, հօ, պօգօ, ոտք վերցուր:

Հնձաւորները, մանգաղը անցուցած իրենց վզին, լուռ կը քայեն. խումբ խումբ, դէպի արտերը: Կ'աճապարեն, որպէսզի տաքը չսկսած, առտուան զով օդին, քաղեն իրենց քաղը և խուրձ դիզեն մինչեւ կէս օր:

Ահա արեւը ոսկիի պէս կը ցաթի՝ երկայն բարտիներու գագաթին վրայ, և կամաց կամաց սողալով վար կ'իջնէ. կը հաւաքուի նախիրն ալ, և հովիւը կը քշէ կովերն ու ոչխարները՝ դէպի արօտավայր:

Կամաց կամաց գիւղը կ'ամայանայ, տունը կը մնան միայն պառուներն ու տանտիկիները:

Իհնչ գեղեցիկ է ամառուան առաւօտը գեղին մէջ:

109.—ԿԱՐԹՂ ԵՒ ԶԿՆԻԿՆԵՐԸ

Զկնորսները կարթը իջեցուցեր էին ծովն ի վար. ասեղին ծայրն ալ ազուորիկ որդ մը դրեր էին :

Զկնիկները՝ որդը տեսան թէ չէ, բերանին բացին և վագեցին վրան : Ամենքն ալ կը նայէին որ առաջ հասնին և որդը իրենք լափեն :

Բայց մայր ձուկը կեցուց զանոնք :

Գոցեցէք բերաննիդ, ըսաւ անոնց, նախ հասկցէք թէ ի՞նչ է և վերջը կերէք :

—Մայր, ըսին ձկնիկները, ազուորիկ որդ մըն է, բարի մարդիկ վար իջեցուցեր են որ ուտենք :

Մայր ձուկը խնդաց իր պարզամիտ ձագերուն վրայ, և ըսաւ :

—Տղաքս, մարդիկ ձեզ սիրելնուն համար չէ որ վար իջեցուցեր են այս որդը : Եթէ ուշադրութեամբ նայիք՝ պիտի տեսնէք որ որդը ասեղի մը անցուած է : Կըլ-

լելնուդ պէս, ասեղը բերաննիդ պիտի մտնէ և ահա ձեզ վեր պիտի քաշեն :

—Բայց մեզ ի՞նչ պիտի ընեն, մայր :

—Պիտի ստկեն, տապակին մէջ պիտի դնեն և իւզով պիտի տապկեն :

—Ու տապկելէ վերջը . . .

—Տապկելէ վերջ ալ փառաւոր մը պիտի ուտեն. ձեր փուշերն ալ փխիկին պիտի տան որ ան ալ խնջոյքէն բաժին ունենայ :

Այս որ լսեցին, ձկնիկները շուտ շուտ փախան որդին քովէն :

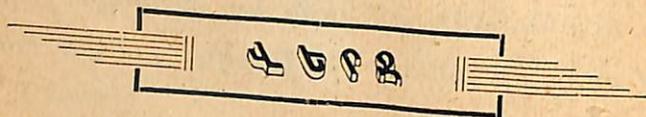
—Ինչո՞ւ կը փախիք, եկէք, դեռ ըսելիք ունիմ : Այս որդին մէկ կտորը կրնաք ուտել : Մի դպչիք այն մասին որ ասեղին պլուած է, բայց անկէ վար երկարող մասը զգուշութեամբ կրնաք փրցնել և ուտել :

Յետոյ, մայր ձուկը թեւովը ցոյց տուաւ ուտելիք մասը : Զկնիկները փրցուցին այդ կտորը և ազուոր մը կերան :

Ձկնորսները դեռ կ'սպասեն որ ձուկ
բռնեն :

Կարթը միշտ լեցուն վար կ'իջնէ և պա-
րապ վեր կ'ելլէ :

Ձկնիկները ազատեցան, որովհետեւ
հնազանդեցան իրենց մօրը :

Ց Ա Ն Կ

	Էջ
1. Իմ գիրքս (ոտանաւոր) հետեւողութիւն Յ. Գ.	3
2. Օրուան պահերն ու ժամերը	4
3. Աքաղաղ (ոտանաւոր) Գամառ Քաթիպա	5
4. Շնորհիկն ու շնիր	6
5. Փոքրիկ դպրոցականը (ոտանաւոր) Յ. Գ.	7
6. Զրազեալ մանուկներ	7
7. Մանկիկը թռչնիկին (ոտանաւոր) Ա. Ն. Խ.	8
8. Ծոյլ Խորէնը	9
9. Ծոյլ աղջնակը (ոտանաւոր) հետեւողութիւն	10
10. Նաչխուն թիթեանիկը Յ. Գ.	10
11. Բարի Անահիտը	11
12. Գոյները (ոտանաւոր) Յ. Գ.	12
13. Շարժուան օրերը Յ. Գ.	12
14. Արփիկին պուպրիկը (ոտանաւոր) հետեւող. Յ. Գ.	13
15. Հարցում մը. ժողովրդական	14
16. Զիակ, ձիակ (ոտանաւոր) ժողովրդական	15
17. Ակնոցը. հետեւողութիւն	15
18. Ո՛վ, ո՛վ... (ոտանաւոր) հետեւողութիւն Յ. Գ.	16
19. Խելօք գլուխը	17
20. Հայրիկը (ոտանաւոր) հետեւողութիւն Յ. Գ.	18
21. Գրիգորիկն ու կովերը, քարզանուրթիւն	19
22. Հրեշտակն ու մանկիկը (ոտանաւոր) Պ. Սիմոնեան	20
23. Արձագանգը. հետեւողութիւն	20
24. Օրօրերդ (ոտանաւոր) ժողովրդական	21
25. Ճնճղուկին բոյնը	22
26. Մայրիկը	23
27. Անուններ (ոտանաւոր) Յ. Գ.	24
28. Փոքրիկ Սուրէնը. հետեւողութիւն	25
29. Փիսիկ, փիսիկ (ոտանաւոր) հետեւող.	26

30.	Գէշ սովորութիւն, «Ծաղիկ» մակ. հանդէս	էջ 27
31.	Մարմնի անդամները (ստանաւոր) հետեւող. Յ. Գ.	27
32.	Վերէն ու վարէն. հետեւողութիւն	29
33.	Արտուածիկ (ստանաւոր) ժողովրդ.	30
34.	Կուսրտող քոյրեր	31
35.	Սագիկ, սագիկ (ստանաւոր)	32
36.	Նորածին Պետիկը. ժողովրդ. Յ. Գ.	33
37.	Աստղիկին երազը քրզմ.	34
38.	Պառաւին հաւը	35
39.	Ուլիկներ (ստանաւոր) հետեւող.	35
40.	Թափթփած Յակօրը	36
41.	Կոկիկ Նուարդը (ստանաւոր) հետեւող. Յ. Գ.	37
42.	Քաջ եղջերուն	38
43.	Մեր տան ետեւ (ստանաւոր) ժողովրդ.	39
44.	Անկեղծութիւն. քարզմ.	39
45.	Պզտիկ չարածին (ստանաւոր)	40
46.	Պարտէզին մէջ հետեւող.	41
47.	Պուպաթիկինը (ստանաւոր) ժողովրդ.	42
48.	Առիւծն ու գորտը	43
49.	Բուսիկը (ստանաւոր)	43
50.	Աւտուան ճառագայթները. հետեւող.	44
51.	Մանուշակ (ստանաւոր) Դոդոխեան	47
52.	Մանուկը արեւին. հետեւող.	48
53.	Գիշեր բարի (ստանաւոր) հետեւող. Յ. Գ.	49
54.	Ճշմարտախօս Տիգրանը, «Ծաղիկ» մակ. հանդէս	50
55.	Ընտանի կենդանիները (ստանաւոր) հետեւող. Յ. Գ.	51
56.	Երկու մուկեր	52
57.	Պողասէր տղան (ստանաւոր)	53
58.	Լալկան Մինասը. քրզմ.	54
59.	Մեր ժամը (ստանաւոր)	55
60.	Երկու խաղընկերներ	56

61.	Թռուցիկը (ստանաւոր) Սսական Վրդպ.	էջ 57
62.	Ազուաւին խրատը	58
63.	Կաղանդ պապան (ստանաւոր)	59
64.	Աղուէսին ուխտը. ժողովրդ.	60
65.	Նոր տարին ու աղքատները (ստանաւոր) «Ծաղիկ»	61
66.	Շնիկն ու փխիկը, քրզմ.	62
67.	Խելօք Դաւիթին կողմ. ժողովրդ.	63
68.	Չատիկ (ստանաւոր)	64
69.	Անհոգ տղան	64
70.	Մեղու (ստանաւոր) Գ. Գաթիպա	65
71.	Յաջող որսորդութիւն, ժողովրդ. Յ. Գ.	66
72.	Չորս եղանակ (ստանաւոր) Գ. Գաթիպա	68
73.	Օձն ու գեղացին	69
74.	Տարուան Ամիսները (ստանաւոր) Գ. Գաթիպա	70
75.	Արեւ քուրիկն ու լուսին աղբարիկը, ժողովրդ.	71
76.	Ծառիկ (ստանաւոր) Մրինգ	72
77.	Խնձորենիին տյցելուները, հետեւող.	73
78.	Գարուն (ստանաւոր) «Ծաղիկ» մակ. հանդէս	74
79.	Անտառին մէջ. հետեւող.	75
80.	Առուակ (ստանաւոր) Չոկ	76
81.	Աքլորին զրոյցը. ժողովրդ. «Բիւրակն» հանդէս	77
82.	Երեք ձուկերը. քրզմ.	79
83.	Նաւը (ստանաւոր)	81
84.	Չարածճի քասին, հետեւող.	81
85.	Երկրին չորս կողմերը (ստանաւոր) Յ. Գ.	83
86.	Պապուկին հանելուկը, ժողովրդ.	84
87.	Բաղիկը (ստանաւոր) Գ. Գաթիպա	86
88.	Մաման ու անծեղը. ժողովրդ. «Բիւրակն»	87
89.	Տօնի օրեր (ստանաւոր) Էմմ. ֆնն.	89
90.	Շուտասելուկ. ժողովրդ.	90
91.	Ծուգակը. քրզմ.	91

	ԷԶ
92. Կենդանիներու վէճը. հեճեւոյ.	92
93. Լուսին պապուկ (ստանաւոր) Յ Գ,	94
94. Մանուկները դաշտին մէջ, հեճեւոյ.	96
95. Զաղացքը (ստանաւոր)	98
96. Վագրն ու կատուն, ժողովրդ.	99
97. Վիճակին երգը (ստանաւոր) ժողովրդ.	101
98. Գալն ու մօր վրէժը, ժողովրդ.	102
99. Մանուկն ու ջուրը (ստանաւոր) ժողովրդ. Յ Գ.	103
100. Ոսկին ու երկաթին վէճը	104
101. Աղուէսն ու խաղողը	106
102. Ելանք զնացինք. ժողովրդ.	107
103. Ամպ Մայրիկը, հեճեւոյ.	107
104. Ծիածանը	109
105. Գութաներգ (ստանաւոր) ժողովրդ.	110
106. Աւագ մկնիկ ու աքլոր աղան ժողովրդ. Բիւրկ.	111
107. Ապուշին հէքեաթը	115
108. Գիւղին առաւօտը (ստանաւոր) ժողովրդ.	120
109. Կարթը և ձկնրկները	122

Հ Ա Ն Ե Լ Ո Ւ Կ Ն Ե Ր

Թիւ	1	. . .	Աքաղաղ
»	2	. . .	Շարթուան Կօթն օրերը
»	3	. . .	Բերան, աղանջ, աչք
»	4	. . .	Հաւկիթ
»	5	. . .	Նուշ
»	6	. . .	Օձ
»	7	. . .	Տարուան 12 ամիսները
»	8	. . .	Արեւ
»	9	. . .	Լուսին
»	10	. . .	Աղօրիք

3n SDy

21, 25

2007

3376
2013

« Ազգային գրադարան

NL0061274

